

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK HIYATALOS KÖZLÖNYE

Szerkesztőség:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Megjelen minden hó 15-én.

Kiadóhivatal:
Budapest, V., Hold-utca 7.

Könyvnyomdák és betűöntődék a magyar korona országainak területén.

(Az időközben előforduló változások szives bejelentését kérjük.)

BUDAPESTEN.

KÖNYVNYOMDÁK:		Kaufmann József, Dorotya-u. (Wurm-udv.).	Brózsza Ottó, Váci-körút 17.	Zeisler M., István-tér 17.
I. KERÜLET (VÁR.)		Kertész József, Mária Valéria-utca 11.	Fritz Ármin, Révay-utca 2.	VIII. KER. (JÓZSEFVÁROS).
Magyarkir. Államnyomda, Nándor-tér 1.	Neuwald Illés, Gránátos-utca 8.	Kollmann Fülöp, Arany János-utca 34.	Galitzenstein J., Vörösmarty-utca 32.	Bartalits Imre, Eszterházy-utca 12.
Egyetemi nyomda, Iskola-tér 1.	Országgyűlési Értesítő Nyomdája, Gránátos-utca 1.	»Kosmos» műintézet, kö- és könyvnyomda r.-t. Nádor-utca.	Gutenberg-Nyomda, Gyár-utca 31.	Fried S., Stáció-utca 4.
II. KERÜLET (VIZIVÁROS).	Pallas, irodalmi és nyom- dai részvénytársaság, Kecske-méti-utca 6.	Légrády Testvérek, Nádor-utca 7.	Kunósy Vilmos és Fia, Gyár-utca 34.	Rózsa Kálmán és neje, Szentkirályi-utca 30.
Bagó M. és Fia, Ponty-utca 4.	Pardavy József, Gránátos-utca 10.	Lőw Ede, Béla-utca 1.	Löbl Dávid, Andrássy-út 19.	IX. KER. (FERENCZVÁROS).
Heisler József, Várkert-rakpart 1.	Poldini Ede és Társa, Ferencz József-rakpart 17.	Márkus Samu, Dorotya-utca 5.	Mahner Testvérek, Szerecsen-utca (államv. nyugdíjint. palotája).	Engelmann M., Lónyay-utca 7.
Müller K. (Münster K.), Pó-utca 20.	Rudnyánszky Antónia, Papnövelde-utca 8.	Pesti Könyvnyomda- Részvény-Társaság, Hold-utca 7.	Markovits és Garai, Lázár-utca 17.	X. KER. (KŐBÁNYA).
Wacker F., Lánchíd-utca 17	Schlesinger Ignác, Rostély-utca 2.	A Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája, Dorotya-utca 14.	Mezei Antal, Mozsár-utca.	Első kőbányai könyvny. (Kertész J.)
III. KERÜLET (Ó-BUDA).	Schmidl Sándor, Magyar-utca 6.	Pollák M. Miksa, Nagy korona-utca 20.	Nagel István, Nagymező-utca.	BETŰÖNTÖDÉK:
Wimmer Márton, Serfőző-utca 10.	Várnai Fülöp, Sarkantyús-utca 5.	Preszburger Frigyes, Arany János-utca 21.	Neumayer Ede, Szerecsen-utca 33.	Államnyomda, I. vár, Nándor-tér 1.
IV. KERÜLET (BELVÁROS).	Wodianer F. és Fiai, Sarkantyús-utca 3.	Quittner József, Váci-körút 18.	Posner K. Lajos és Fia, Csengery-utca 31.	Athenaeum, IV., Ferencz-utca 3.
Anglo-Nyomda (Kohn F.), Gránátos-utca 20.	V. KER. (LIPÓTVÁROS).	Schlenker és Kovács, Akadémia-utca 7.	Rigler J. E., Rózsa-utca 55.	IV., Ferencz-utca 3.
Athenaeum, irod. és nyom- dai részv. társaság, Ferencz-utca 3.	Bendiner A., Arany János-utca 18.	Schlesinger és Kleinberger Nagykorona-utca 15.	Ullmann József, Teréz-körút 3.	Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaság, VI., Dessoeffy-utca 32.
Buschmann Ferencz, Koronaherczeg-utca 8.	Birkholz és Vayda, Nádor-utca 19.	Weissmann (sz. Laszk) E., Nádor-utca 18.	Weissenberg Ármin, Múzeum-körút 21.	Egyetemi nyomda, I. vár, Iskola-tér 1.
Franklin-Társulat, magy. irod. int. és könyvny., Egyetem-utca 4.	Burián M., Váci-körút 10.	VI. KER. (TERÉZVÁROS).	VII. KER. (ERZSÉBETVÁROS)	Fischer és Mika, VII., Király-utca 83.
Fanda József, Aranykéz-utca 5.	Czettel és Deutsch, Bálvány-utca 12.	Beck F., Révay-utca 8.	Deutsch J., Károly-körút 7.	Franklin-Társulat, Könyvnyomda r.-t., IV., Egyetem-utca 4.
Gansol Zsigmond, Sütő-utca 6.	Hornvánszky Viktor, Arany János-utca 1.	Budapesti kiadó- s könyv- nyomda-szövetkezet, Kemnitz-utca 1.	Garai Mór, Dohány-utca 1.	Pallas, IV., Kecske-méti-utca 6. szám.
Goszler Gyula, Aranykéz-utca 1.	Hungaria Könyvnyomda és kiadó-üzlet, Váci-körút 34.	Bielitz B., Király-utca 6.	Hunnia-Könyvnyomda. (Tulajdonos: Münz M.) Rombach-utca 1.	Pesti Könyvnyomda- Részvénytársaság, V., Hold-utca 7.
Hedvig S., Károly-körút 22.	Kálmán M. és Társa, Nagykorona-utca 5.		Toldy-Könyvnyomda, (Tóth Gyula) Dohány-utca 14.	
	Kanitz C. és Fiai, Vadász-utca 26.			

KÖNYVNYOMDÁK A VIDÉKEN.

Ada. Bergér Adolf.	Csongrád. Schwartz Sándor. Silber Jánosné.	»Pannonia« könyvnyomda (Tulajd. Hager és Ilár). Polgár Bertalan.	Kolozsvár. Ferdinánd, Gombos és Sztupjár. »Ellenzéke« nyomdája. Gámán János örökösei. »Közművelődése« nyomda. Lehmann és Baldi. »Magyar Polgár« nyomda. Poltz Albert. Stratzinger G.	Munkacs. Blayer Pinkász. Farkas Kálmán. »Kárpát« könyvnyomda.
Aisó-Kubin. Schneider Dezső.	Csorna. Neumann Samu.	Győr-Sziget. Gross G. és társa.	Komárom. Ziegler Károly. Özv. Krausz Ignaczné. Spitzer Sándor.	Muraszombat. Grünhaum S.
Aisó-Lendva. Bozsay P.	Czepléd. Piros J. és Társa. Sebők J.	Gyula. Dobay János. Kohn Adolf.	Körmend. Részvény-nyomda.	Nagy-Atád. Grünberger A.
Apatin. Szavadil József.	Debreczen. »Debreczeni Ellenőre« ny. Kutassi Imre. »Debreczen« nyomda- részvény-társaság. Pongrácz Viktor. Pongrácz Viktor. Ráosi nyomda. Ifj. Gyútrky Sándor.	Gyulafehérvár. Püspöki nyomda. Veltz H.	Körmöczbánya. Jörges A. özv.	Nagy-Bánya. Molnár Mihály.
Arad. Aradi nyomda-társaság. Bloch Henrik. Gyulai István. Kepplch Zsigmond. Lengyel Lipót. Muskát Béla. Román gör. kel. egyház- megye nyomdája. Réthly Lipót és Fia. I. aradi amerikai gyors- sajtónyomda. Weissberger Soma.	Deés. Demeter és Kiss. Rosenstein Mayer.	Hajdu-Szoboszló. Plón Gyula.	Közseg. Feigl Frigyes. Feigl Gyula.	Nagy-Becskerék. Grcsics I. Jokly J. Pleitz Fer. Pál utóda (dr. Brajfer L. és Mayer R.) Scheinberger Ignác.
Abrudbánya. Pollitzer Lázár.	Detta. Heldenwanger J.	Hajdu-Böszörmény. Maróczy M. József.	Kúla. Berkovics Márkus.	Nagy-Bittse. Spiegel Samu.
Aranyos Maróth. Részvénynyomda. (Felszámolás alatt.)	Déva. Hirsch Adolf. Kroll és Társa.	Halas. Prager Ferencz.	Kún-Szt.-Márton. Sima F. fiókja.	Nagy-Rőcze. Künstler Soma.
Baja. Kollár Anta és Fia. Nánay Lajos. Streinitz Gyula.	Devecser. Rosenberg Zsigmond.	Hátszeg. Stern M.	Kún-Szt.-Miklós. Bors K.	Ó-Széplak. Nyitiravölgyi Gazd. Egylet nyomdája.
Balassa-Gyarmat. Hályák István. Kék László.	Ditró. Ditró és Szárhegy közsé- gek nyomdája.	Hódmező-Vásárhely. »Hungaria«-nyomda. Kanitzer G. Lévai Fülöp.	Kis-Ujszállás. Jámbor Tivadar.	Nagy-Enyed. Wokal János.
Balázsfalva. Gör. k. püspöki nyomda.	Dombóvár. Első dombóvári könyv- nyomda és papírszergyár.	Holics. Hotascha J.	Léva. Nyitrai és Társa.	Nagy-Kanizsa. Fischer Fülöp. Singer Lipót. Wajdics és Dánielisz. Weiss L. és F.
Bártfa. Bleier M.	Dunaföldvár. Schwarz Manó.	Huszt. Neufeld S.	Lippa. Gercsek József. Zách József.	Nagy-Károly. Ifj. Róth Károly. Sarkady Nagy Zsigmond és társa. Turóczy Zsigmond.
Battonya. Gaál Vilmos.	Eger. Érseki Lyc. Nyomda. Kohn Dávid.	Igló. Schmidt József.	Liptó-Szt.-Miklós. Steler Izidor.	Nagy-Kikinda. Kiadói nyomda. Radák János. Milenkovits István.
Békés. Povázsay Testvérek.	Eperjes. Kosch Árpád. Érsekujvár. Winter Zs.	Ipolyság. Neumann József.	Lőcse. Reisz M. József. Werthmüller J. és Fia.	Nagy-Körös. Ottinger Ede.
Békés-Csaba. »Corvina«-ny. (Sziheleszky József.) Lepage Lajos. Povázsay Testvérek.	Erzsébetváros. Kotzauer D.	Jászberény. Brünauer Adolf. Hay Géza.	Losoncz. Kármán részvény-társaság Roth Simon.	Nagy-Mihály. Landesmann B.
Besztercze. Botschar T. Orendi Károly.	Esztergom. Buzárovits Gusztáv. Laiszky János. Tábor Adolf.	Kabod. Deutsch Mózes.	Lugos. Trauttfelner Károly. Wenczelly J. és Fia.	Nagy-Szalonta. Reich Jakab. Adler Jakab.
Beregszász. Farkas K. »Haladás« könyvnyomda, tulajd.: Juhász Piroška.	Fehértemplom. Wunder J.	Kalocsa. Holmayer Ferencz. Malatin Antal.	Magyar-Óvár. Czéh S.	Nagy-Szeben. Krafft Vilmos. Drotleff József. Institut tipografic. Reissenberger Adolf. Román püspöki könyvny.
Besztercebánya. Machold F. Singer Jakab.	Felső-Eőr. Schodisch Lajos.	Kaposvár. Hagelmann K. Jancsovics Gyula. Kéthelyi Miksa.	Makó. Gaál és Gümöry. Neumann József.	Nagy-Szt.-Miklós. König Salamon.
Bicske. Leederer Sándor.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Kapuvár. Buxbaum József.	Malaczká. Wiesner testv.	Nagy-Szőllős. Rosenberg és Schwarz.
Bonyhád. Özv. Fein Teréz.	Fiume. Battara P. Chucculin & Co. Jerouscheg G. Karlitzky Ferencz. Stabilimento Tipo-litogra- fico Fiumano. Ivan Kušar.	Karánsebes. Obrehoja Antal. Püspöki nyomda.	Mármaros-Sziget. Részvény-nyomda. Vider Mendel. Balásy L.	Nagy-Szombat. Goldmann M. Horovitz Adolf. Winter Zsigm. özvegye.
Brassó. Gött János és Fia. Muresianu Aurél. Alexi Th. »Közművelődése«-nyomda.	Fertő-Nezsider. Horváth B.	Karczag. Szódi S.	Maros-Vásárhely. Ev. ref. Collegium nyomda. Róm. kath. leányiskola könyvnyomdája. Grün Vilmos.	Nagy-Tapolcsány. Platzko Gy.
Breznóbánya. Kreisler J.	Fiume. Battara P. Chucculin & Co. Jerouscheg G. Karlitzky Ferencz. Stabilimento Tipo-litogra- fico Fiumano. Ivan Kušar.	Kassa. Özv. Lipóczy Józsefné. Bernovics G. Ries Lajos. Werfer Károly.	Mátészalka. Weisz Zsigmond.	Nagy-Várad. Pauker D. Berger Samu. Guttmann V. Lang József. Freund L. Laszki Ármin. Naschitz Gyula. Rosenbaum Vilmos. Sonnenfeld Adolf. »Szigligeti« nyomda.
Buziás. Ullmann F.	Fogaras. Thierfeld Lipót.	Kecskemét. Szilády László. Tóth László. »Pannonia«-nyomda.	Medgyes. Reissenberger G.	Német-Palánka. Kristofek.
Csákova. Chudy Testvérek.	Galánta. Német Gyula.	Késmárk. Sauter Pál.	Mezőtúr. Gyilkó Károly.	
Csáktornya. Fischl Fülöp.	Galgóc. Steiner Adolf.	Keszthely. Nobel J. Farkas J.	Mindszent. Goldstein Mór.	
Cservenka. Spannagel J.	Gyergyó-Szt.-Miklós. Szabó L.	Király-Helmecz. Klein József.	Miskolcz. Forster Rezső. Wesselényi G.-né. Stamberger Bernát.	
Csiksomlyó. Ferenczrendi nyomda.	Gyoma. Knerr Izidor.	Kis-Czell. Menyhért Julia.	Módos. Staits György. Zeiser J.	
Csikszereada. Györgyjakab Márton.	Gyönyös. Braun Bert. Herzog A. E. Kohn L. Kohn Mór.	Kézdí-Vásárhely. Szabó A.	Mohács. Bland János.	
	Győr. Fischer István és F. utóda: Nitsmann József. Surányi János.	Kiskún-Félegyháza. Renezay József.	Moór. Engländer Jakab.	
		Kis-Marton. Dyk Ede.		
		Kisvárdá. Berger Ignác.		

GRAFIKAI SZEMLE

SZAKFOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

A KÖNYVNYOMDÁSOK SZAKKÖRÉNEK HIVATALOS KÖZLÖNYE

MEGJELEN MINDEN HÓ 15-ÉN

II. ÉVFOLYAM

BUDAPEST 1892 ÁPRILIS

4. SZÁM

Emlékkövet Tótfalusinak!

Kolozsvári szaktársaink márczius 20-án szép ünnepet ültek. A 190 esztendővel ezelőtt elhunyt Tótfalusi Kis Miklós emlékét méltatták gyászünnepély rendezése által. Annak a Tótfalusinak emlékét, ki mint legnagyobb magyar betűmetsző és világszerte híres könyvnyomtató, már a XVII. században dicsőséget szerzett e téren is a magyar névnek; ki nyelvtudósként ép úgy megállta helyét, mint nyomdász-iparos, és a ki minden ízében magyar volt s mindvégig az is maradt.

A kolozsvári könyvnyomdászok saját magukat tisztelték meg, midőn e nagy férfiú emlékét kegyeletesen megülték s elhatározták, hogy azt minden évben megcelekszik; de nagyon helyesen tették, a midőn célul tűzték ki maguknak egyuttal azt is, hogy Tótfalusi sirját emlékkövel fogják díszíteni. Bizton hiszszük, hogy nem fog egyetlen magyar nyomdász sem akadni, ki hozzá ne járulna filléréivel e szép terv lehető rövid idő alatti megvalósíthatásához s azért bátran léphetnek akcióba derék kolozsvári szaktársaink; felhívó szövegük fogékony keblekre fog találni országszerte.

Nézetünk szerint azonban megfontolva kell a dologban eljárni. Mindenekelőtt azt kell eldönteni, hogy csupán nyomdász-adakozásokból akarjuk-e az emlékkövet felállítani, vagy igénybe akarjuk venni a nagyközönség egy részének, pl. az író-világnak közreműködését is?

Egy dologgal tisztában kell lennünk mindenképen s ez az, hogy az emlékkőnek, akármi uton is szerezzük be az ahhoz való költségeket, impozánsnak, Tótfalusi emlékéhez és a magyar nyomdász-iparhoz méltónak kell lennie.

Most már az a kérdés: rendelkezünk-e mi, tisztán a nyomdász- és betűöntő-iparhoz tartozók

oly eszközökkel, melyek egy nagyobb szabású emlékkő felállítását lehetővé teszik? Lehet, hogy némileg a hiúság vezérel bennünket, de mi részünkről azt tartjuk, hogy igen. Tótfalusi, igaz, nyelvtudós is volt, író ember s így az író-világhoz méltán fordulhatnánk akkor, midőn egy oly férfiú emlékének megörökítéséről van szó, ki nemcsak hogy mint nyomdász állott velük, illetve az írói pályával szoros connexusban, de maga is író, tudós volt; — s mégis, mi azon hitben vagyunk, hogy Tótfalusi emlékét mi könyvnyomdászok vagyunk első sorban hivatva maradandóan, külső jellel is megtisztelni. Tótfalusi tudós is volt, de első sorban és minden fölött kimagaslóan, hirneves nyomdász.

Azért inkább tartson egy-két évig a költségek beszerzése, de legyen az tisztán nyomdászok által gyűjtött pénz. Számtalan mód áll rendelkezésünkre. Nem is említve a nézetünk szerint rövid idő alatt megindítandó gyűjtést, melynél Magyarország nagyszámú, jómódú s nemzetünk és szakmánk iránt igaz érzéssel viseltető nyomdatulajdonosait és a fővárosi gazdag nyomdai részvénytársaságokat kellend első sorban figyelembe vennünk, kiknek buzdító példával kell előljárniok az összes hazai nyomdászok előtt, — mondjuk, nem is tekintve e mindenestre nagy tényező képező módját a költségek beszerzésének, van elég más eszköz az emlékkő tőkénének gyarapításához. Ilyenek gyanánt tekinthetők az ország csaknem minden nagyobb városában létező önképző-körök, azután a nyomdász-dalárdák, melyeknek ha mindenike csak egy-egy ünnepélyt vagy dalestélyt rendez e célra, szintén szép összeget kapunk tőkének szaporítására.

Ilyen és ezekhez hasonló módon remélhetjük beszerezhetni tisztán nyomdász-körökből az emlék költségeit, mely aztán büszkén viselhetné magán

a feliratot: »A legnagyobb magyar betűmetsző és nyomdász emlékének emelték a magyar könyvnyomdászok és betűöntők«.

Mindenesetre jó volna, ha első sorban kolozsvári szaktársaink s azután többi hazai szaktársaink is hozzá szólnának e dologhoz, mely elég fontos arra, hogy minden oldalról jól megvitatta, egyesült erővel, minél jobban, minél sikerültebben intézzük el. Részünkről igen szívesen adnánk tért minden oly közleménynek, mely a szép terv kivitelét előmozdítja.

Az inicziatívát kolozsvári pályatársaink ragadták meg s mi bizton hiszszük, hogy az jó kezekben van; mert az ügy iránt való lelkesedésük, az országos mozgalomnak részükről erős kezekkel való kitartó vezetése bizton megtermi gyümölcsseit. Nekünk, hazai nyomdászoknak kötelességünk őket minden erőnkől támogatni, hogy a magyar nyomdásznak nagy elődei iránti tisztelete és szakmájához való ragaszkodása Tótfalusi emlékövében méltó kifejezést nyerjen.

Nemzetközi nyomtatvány-csere.

II.

Elvitázhatatlan tény, hogy a sajtószabadság megszorítása által a nyomdász-ipar fejlődése különösen és első sorban gátolva van, és azért csak örömmel konstatáljuk, hogy osztrák szomszédaink, daczára a mostoha elbánásnak, melyben kormányuk részéről e tekintetben részesülnek, derekasan helyt állanak és a grafikai művészetek minden ágában előkelő tényezőt képeznek. Bécs, az osztrák császárság fővárosa, nagyszerű dolgokat produkál a nemzetközi nyomtatvány-cserében, és azon körülményből, hogy Prága, Brünn és a többi tartományi városok e tekintetben méltán sorakoznak melléje, nemcsak az tűnik ki, hogy a haladás folytonos, hanem az is, hogy Ausztria eme tartományaiban, felfogva és megértve a korszellemet, a nyomdász-ipar művelőiben megvan az erős akarat, magasan lobogtatni a haladás zászlóját, és megvan a komoly törekvés, hogy tudásukat tettel minél fényesebben bizonyítsák; és e bizonyítékok oly hathatóságok, miként el kell ismernünk, hogy itt czéltudatos és szakavatott pályatársakkal van dolgunk.

Nem hallgatható el ugyan, hogy különösen Bécs hatalmas és erős pártfogóra talál a legfelsőbb körökben, mi által a művészek és iparművelők egyaránt ösztönözve vannak minél jobb

dolgok megteremtésére, mindazáltal tagadhatatlan az is, hogy az ipar iránti előszeretet és értelem itt erős talajra talált.

Általában véve örvendetes, reánk magyarokra azonban bizonyos tekintetben lehangoló, hogy a bécsi cs. kir. udvari és államnyomdát oly módon találjuk képviselve a nyomtatványminta-csere kötetében, mely nagyon is tisztán tünteti ki ama legfelsőbb helyről való gazdag pártfogolást, melylyel ez intézet dicsekedhetik. A 199. minta gyönyörű színéességben pompázik előttünk, a következő aláírást viselve: »Ornamente aus volksthümlichen mährischen Handschriften des XVII. und XVIII. Jahrhunderts«. A tiszta és kitünően pontos litografiai kivitel teljes összhangban áll a választott színekkel és a használt ó-német styllal. Elegáns és mesteri mű egy erdei részlet, mely fotoczinkografia útján kerül szemünk elé. Az egész kép sötét-barna színben van tartva, míg a háttér gyönyörű égszínkében emeli az egésznek hatását; és hogy az effektus teljes legyen, e lapot szürkés-sárga félkartonra ragasztották föl, mely gyöngéd litografiai nyomású, — arany, világos- és sötétzöld színekben tartott — lénia-körzettel van körítve.

A bécsi államnyomdához sorakoznak Bécs többi nagy könyv- és nyomdái. Ezek közül megemlítjük a *Fromme* céget, mely a »Kalendar unserer lieben Frauen und Töchter« című naptár díszes kivitelű borítékát küldte be; e munkánál különösen a szedés pontossága és kifogástalan volta méltó a figyelemre. A *Waldheim*-féle műintézet cégkártyájával vesz részt a minta-cserében, melynek kiállítása, ugy a rajzot, mint a könyv-, illetve könyomás kitünőségét tekintve, már magában véve elég volna az intézet jó hírnevének megalapítására. *Jasper* könyvnyomdája egy nevető öreget mutat be, mely autotypiai clichéről gyorsajton készült s a minta-cserében található legeredetibb darabok egyike; hasonló eredetiséget képez a *Hausler, Schmutterer & Cie.* litografiai cég által vászonra nyomott chromolitografikus csoportkép a kaszárnya-életből. Az *Engel és fiai* könyv- és nyomdái cég egy nagyobb lapon több ajánló-kártya-mintát állított elő litografiai uton, megfelelően a különböző alakoknak, és valamennyit kitünő kivitelben; semmivel sem marad mögötte ez intézetnek a *Stern és Dávid* cég, mely szintén szép kivitelű cégkártyákkal ékeskedik a gyűjteményben. Nem valami dicséretes módon vesz azonban részt *Gerin* nyomdája a minta-cserében az általa beküldött étlap-czímmel; a szedésbeni rossz beosztás és a betűfajok izléstelen összeválasztása épen nem tanuskodik csak

valamivel magasabb színvonalú termelési képességről is. A *Gottlieb Gistel & Comp.* által beküldött levélfej a mindennapi dolgok közé tartozik, de azért, különösen csinos, tiszta nyomása dicséretet érdemel. *Sieger Ede* egy fénynyomatot mutat be, mely hat színben van tartva és aquarell után készült; igen szép munka, mely a ritkaságok közé tartozik. Ugyanezt mondhatjuk a *Denk Ágost* által beküldött csoportképről, mely celluloidba eszközölt mélyre sajtolás útján készült lemezről nyomtatott (Celluloid-Tiefprägung). Megemlíthetjük még e sorozatban a *Jaffé* által készített fénynyomatot, mely sikerülten ábrázolja a bécsi István-tért.

für Buch- und Kunstdruck» című szakfolyóirathoz mellékelni szokott műmellékletei által lett híressé. A minta-cserében is egy kitűnően sikerült műlappal vesz részt, melynek mind szedése, mind pedig finom nyomása első rangúnak mondható. E műlap szedés-szerkezeti eszméjét különben megtalálják olvasóink lapunkban a Divald-féle hirdetésnél, persze kisebbitett alakban, melyet egyrészt e munka szemléltetővé tétele miatt is szedettünk ily alakban. Tisztult izlést, tiszta nyomást és helyes érzéket a színválasztásban találunk Tirolban is; ezt bizonyítja legalább a *Wagner*-féle nyomda *Innsbruckban*, mely egy lapon három mintát állított elő; e

ÚSTAV
perforovací
a rastrovací.
Továrna
knih obchodních.
Vyroba vignet.
Nakladatelství.
Sklad tiskopisu.

Knih tiskárna

F. Hloblík v Pardubicích

v *Čechách*

nabízí služby své
k rychlému a elegantnímu provedení
veskerych prací.

Litografický ústav
umelecký.

VYZNAMENANI:
Velká stříbrná medaile
Kolin 1878.
Státní medaile
Chrudim 1881.
Čestná odměna Pardubice 1881.

Ezekkel végeztünk a bécsi nyomdák sorozatával s így áttérhetünk az osztrák birodalom kisebb vidéki városaira, illetőleg az ezekben létező s a minta-cserében részt vett nyomdák munkáira. A Bécs melletti *Korneuburgban* lévő *Kühkopf*-féle nyomda bebizonyítja munkájával, hogy daczára a szerény eszközöknek, melyekkel rendelkezik, jól érti azok szakavatott fölhasználását és jól megválasztott színekben való tiszta nyomással tetszetőset tud produkálni. Igen izlésees munkát küldött be a *linzi Wimmer* czég; ez czímlapot ábrázol, mely színes könyvnyomás útján állítatott elő; a rajta lévő egyházi embleme-ok és szent csoportok remek kivitelűek s úgy a fametsző, mint a nyomó pompás munkát végeztek rajta. A *Halauska* czég *Salzburgból* az általa kiadott »Technische Jahrbücher

mintáknál legfeljebb a szedésbeni helytelen besztást lehetne kifogásolni, egyébként dicséretére válik készítőinek. Ugyanezt mondhatjuk a *brun-
eck* *Mahl*-féle nyomda munkájáról, csak hogy itt már az első sor elhelyezése is helytelen; rossz továbbá a betűfaj választása úgy az első, mint a második, illetve harmadik sornál, ez utóbbinál már csak azért is, mert a benne előforduló rövidítések által a szedés összhangzatosága és helyes aránya veszít; tele sornak lett volna itt helye.

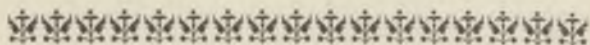
Brünn, a morva őrgrófság fővárosa régebben ismeretes a nyomdászat terén elért sikereiről és e téren körülbelül oly rangban levőnek mondhatjuk, mint Magyarország nagyobb nyomdászvárosait, a hol jót és szépet akarnak is, tudnak is felmutatni, mint például Debreczen, Kolozsvár,

Pozsony és Temesvárott; a csere-minta 60. lapján látható munka, mely *Burkart W.* nyomdájában készült, teljesen igazolja a fennebb mondott elismerő szavakat.

Csehországban sem maradtak azonban hátra, a mi a törekvést és tökéletesedés felé való haladást illeti. Mai számunkban *Hoblik F. pardubitz* nyomdájának cégkártyáját mutatjuk be, mely öt színben igen csinosan van nyomva; a szedés is meglehetősen, mintául azonban semmi esetre sem szolgálhat. A fősorban alkalmazott imperiál-betűk teljes ellentétben állanak a többi sorokhoz, melyek a különböző sarkokba beszorítva, nem a legkedvezőbb alakot szolgáltatják. Kár a fáradságért, mely e kártya szedésére fordított, mert a rendelkezésre álló anyagok segítségével sokkal izlésesebbet lehetett volna előállítani. — Az ezen lapon alul helyet foglaló litografiai munkáról már több dicséreteset lehet mondani úgy a rajzot, mint a színválasztást, nemkülönben a tiszta nyomást illetőleg; úgy tetszik, hogy itt több gondot is fordítanak a litografiai ágra. *Thiel Nándor Kratzauban* több színben előállított címlappal vesz részt a gyűjteményben, melynek kivitele ugyan még több kívánni valót hagy fenn, ha azonban tekintetbe vesszük a kicsiny vidéki nyomdászvároskát, melyben készült, egészben a törekvést dicsérnünk kell. A fönt és alant alkalmazott léczek nem szépek, valamint nem ajánlatos ily esetben a Berthold-féle összerakható lénia-körzetek alkalmazása sem. Az oly munkáknál, melyek *direkt a minta-csere gyűjtemény részére készülnek*, fődolog a szedést illetőleg a pontosság.

Jövő számunkban még rátérünk néhány résztvevő nyomda munkáinak megbeszélésére; itt még csak azt óhajtjuk megjegyezni, hogy mindazon lapokat, melyekről eddig szó volt, a legközelebbi havi ülésen közszemlére fogjuk bocsátani, hogy szaktársaink közvetlen szemlélet útján ítélhessék meg az itt elmondottak jogosultságát.

—r —n.

Két régibb fővárosi nyomda.

(Felolvasatott a Szakkör f. évi február 21-iki ülésén.)

Jelen dolgozatom célja: szaktörténeti irodalmunkba egy régibb idő óta befészkelődött hibának kiderítése, illetve tévedésnek helyreigazítása. Ugyanis egészen a legújabb időkig minduntalan ráakadhat a figyelmes olvasó oly adatokra, a melyek szerint az ötvenes években virágzott Beimel és Kozma fővárosi nyomda-cég már 1848 előtt létezett volna mint egyesült cég,

holott egész 1852-ig úgy *Beimel József*, mint *Kozma Vazul* külön, önálló üzletekkel bírtak s tényleg csak utóbb említett esztendőben egyesült e két nyomda.

E véleményem támogatására szükséges azonban a Beimel-féle nyomda működését alapításától fogva figyelemmel kíséreni.

Beimel József 1822-ben állított nyomdát Esztergomban, és mint az 1889-dik évben Visegrádra és Esztergomba rendezett nyomdász-kiránduláson kiadott alkalmi lapban megjelent vázlatból kitűnik — Rudnay Sándor érsek Esztergom első nyomdájának a következő impressum használatát engedte meg: »Typis Josephi Beimel Caes. Reg. Privileg. et Prim. Typogr.«. Beimel ezután nemsokára Pesten is nyitott nyomdát, »esztergomi ér. prim. és pesti cs. kir. könyvnyomó és könyvvarús int. tulajdonosa« címmel.

Nézetem szerint Beimel 1830-ban rendezte be nyomdáját Pesten. 1832 elején három új magyar lap indult meg nyomdájában, ugyanis: január hó 1-én a »Jelenkor« című politikai hetilap »Társalkodó« szépirodalmi mellékletével, Helmezy Mihály szerkesztése és kiadása mellett; továbbá ugyancsak januárban az »Egyházi Tár« című kath. hittudományi folyóirat, és április havában az »Egyházi Folyóirat« szintén kath. hittudományi folyóirat. Ebből azt következtetem, hogy a nyomda sem sokkal előbb állított föl; utóbbi két lap iránya egyszersmind némi világot vet a nyomdaalapítás tulajdonképeni céljára. A későbbi években a nyomda mindinkább levetkőzte katolikus jellegét, mert sajtói alól látunk kikerülni úgy gazdasági és ipari, mint vegyestartalmú szépirodalmi folyóiratokat és műveket. Beimel József, mindamelllett, hogy jó hazafi volt, mégis nyársolgár maradt s így nem igen ment bele nagyobb vállalatokba, mert még a mozgalmas 1848/49-iki időszakban is nagyon szerény működést látunk kifejteni a nyomda részéről. A *Szinnyei József* által 1848/49-ben megjelent hirlapokról összeállított jegyzékből megtudjuk, hogy ezen üzletben 1848-ban megjelent Török János »Magyar Gazdája«, továbbá az »Egyházi Literatúra Lap«; politikai lapok közül pedig 1848. június 21-éig Pálfi Albert »Márctzius Tizenötödikéje« és július hó 4-éig Vas Gereben »Nép Barátja«.

Ilyen körülmények között megfelelőnek vehető a kortársak azon állítása, hogy a Beimel-féle nyomda a kisebbbrangúak közé sorolható. Az üzlet a tulajdonos saját házában a belvárosi reáltanoda (akkor Kohlbacher) utczában volt elhelyezve s ott volt működésben az ötvenes évek elejéig.

És most áttérek a Kozma-féle üzlet keletkezésének és sorsának leírására.

Kozma Vazul, daczára szerb származásának, jó hazafi volt és e mellett nagyvilági műveltséggel bírt, a korszellemmel haladva. Ez okból és mert nagy vagyonnal rendelkezett, a fővárosi polgárság körében tekintélyes szerepet játszott. Tulajdonképen papirkereskedő volt, de előrelátván a közelgő viharos eseményeket, szűk lón Kozmának a kereskedői csendes munkakör s érintkezésbe lépve az akkori időben irányt adó írói körökkel, csakhamar egy nyomda felállításában vélte nagyobb vállalkozási kedvének kielégését feltalálhatni.

Igy történt, hogy 1846-ban, saját betüöntődével ellátott, jól berendezett nyomdát állított föl a Dunasoron levő kegyesrendiek épületében. Minthogy azonban személyére nézve az akkor még szükséges királyi szabadalommal nyomda üzésére nem bírt, hát Beimel József nevére állította föl üzletét s egyszersmind annak ügyvezetőjét, *Lukács Lászlót*, vette magához mint nyomdai intézőt. Az emlékezetes márcziusi napok után, a sajtó szabadabb tételével, nem lévén szükség királyi szabadalom-levéltre, már Kozma Vazul nevével találkozunk nyomtatványain. Ez a bonyolódott viszony okozta, hogy ugy akkoron már, mind később is tévesen e külön álló két üzlet egynek tekintetett a kevésbé beavatottak részéről. Ezen zavar még fokozódott az által, hogy az ezen nyomda sajtói alól kikerülő termékek különböző impressummal jelentek meg, így pl. »Kozma Vazul«, vagy »Beimel és társa« cég alatt; végre egy 1848. január 1-én keletkezett kath. egyházi lapon »Lukács és társa« impressum is található.

Fenti magyarázatom hitelessége érdekében hivatkozom mint klasszikus tanúra, lovag *Falk Zsigmond* urra, a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság országosan ismert vezérigazgatójára, ki tudvalevőleg 1846—48-ban ezen üzletben mint a Klein H. által szerkesztett »Der Ungar« című lapnak tördelője állott foglalkozásban és a ki megszokott szívélyességével számos érdekes adatot szolgáltatott ezen munkálatom megírásához.

Hogy közelebről megismerkedjünk e nyomda tevékenységével azon időből, felsorolom az abból 1848/49-ben kikerült magyar lapokat; megjelentek ott a »Gazdasági Lapok« Korizmics Lászlótól; a »Hölgyfutár« Nagy Ignácztól; a politikai lapok közül: Vida Károly »Figyelmező«-je, Magos Ernő »Forradalom«-ja, Bajza József »Futár«-ja és »Kossuth Hírlapja«, Szilágyi Ferencz »Magyar Hírlap«-ja, Táncsics Mihály »Munkások Ujsága« és Kocsis Imre »Szabadság, Egyenlőség, Testvériség« című lapja.

Az akkoron (1846—49) tekintélyes számú személyzetből ma igen kevesen vannak még életben; és pedig *Falk Zsigmondon* kívül *Kápolnai (Greif) Ferencz*, ki szintén az »Ungar«-nál volt alkalmazva mint szedő (ma a Franklin-nyomda betütárnoka), továbbá *Herz János* (a volt nyomdatulajdonos), *Frics József* (1859. november 1-je óta a debreczeni városi nyomda érdemes vezetője), *Hruza János* (jelenleg Bécsben egy jóhírű cinkografiai és galvanoplasztikai műintézet tulajdonosa) és végre *Wodiáner Fülöp* és *Kertész József* (jelenleg nyomdatulajdonosok); utóbbi kettő ez időben tanonczkodott.

Ugyanezen nyomdában jelent meg továbbá a »Die grosse Versammlung der Spatzen« (A verebek nagy gyűlése) című humoros tartalmú német hetilap, melyet *März Ede* gépmester-kollegánk szerkesztett s ezért a szabadságharcz lezajlása után az osztrák haditörvényszék által két évi sánczmunkára ítéltetett; szedője e lapnak néhai *Dobrowszky Mátyás*, az Emich-nyomda későbbi művezetője volt.

Megemlítésre méltó még az 1848/49-i időből, hogy az 1848-ban a fővárosi szaktársak által kivivott első rendezett árszabályon sem a Beimel-nyomda, sem pedig a Kozma-üzlet nincs aláírva, míg a többi üzletek mind, u. m. az Egyetemi nyomda, Bagó Márton, Trattner-Károlyi, Landerer és Heckenast és végre Lukács László; a segédek részéről pedig alá vannak írva: Miller Antal, Károlyi József, Prohászka Fer., Venczel Lőrincz, Frivaldszky István, Szabó József, Kocsi Sándor, Buschmann Gusztáv és Pfarrer Antal.

Arra nézve, hogy sem a Kozma-, sem a Beimel-nyomda nincs aláírva, *Kápolnai F.* ur (ki szintén volt szíves érdekes adatokkal kiegészíteni) oly magyarázatot ad, hogy azon időben, mikor az árszabály aláíratott, t. i. 1848. június hó 2-án Lukács László még nem bírt saját üzlettel s így csak mint Kozma Vazul megbízottja írhatta azt alá. Beimelt illetőleg csak két föltevés állhat, t. i. hogy vagy megtagadta az aláírást, vagy pedig, a mi valószínűbb, ezen üzlet, mint legjelentéktelenebb, nem vétetett tekintetbe eme mozgalomnál.

A világsi katasztrófa után beállott szomorú viszonyokat nem lehet föladatomban itt önöknek körülményesen vázolni, megtörtént ez már sokkal hivatottabbak részéről; elegendőnek tartom arra utalni, hogy *Szimyei József* kimutatása szerint a magyar lapok száma, mely 1848/49-ben összesen 86-ot tett ki, 1850-ben 9-re apadt le és hogy az abszolútisztikus kormány ólomsúlya a nyomdai ipart sem engedte egész 1860-ig csak valamennyire is föllendülni.

(Vége köv.)

Firtinger Károly.

CSARNOK.

Visszaemlékezések.

(Felolvastatt a Szakkör 1892-iki január 31-iki ülésén.)

Firtinger Károly tagtársunk jelenleg nyomdásztörténeti buvárlatokkal foglalkozik s ebbeli működésében egy 1707. évből Marosvásárhelyről szóló nyomtatványra akadt,* melyen azonban nincsen se a nyomdász neve, se a nyomás helye kitüntetve. Ezen hiány kiderítése céljából F—r K. *Imreh Sándor* marosvásárhelyi nyomdavezető és Körünk tiszteletbeli tagjához fordult levélileg, mint a kiről föltételezhető, hogy első sorban hivatott e homály felderítésére. És ezen föltevésében nem is csalódott, mert Imreh ur volt szíves ez ügyben eljárni és kutatni.

E kutatások eredményét igen érdekes levélben írja meg marosvásárhelyi derék és tiszteletreméltó öreg szaktársunk, úgy hogy bizonyára érdeklődve fogják a t. szaktársak olvasni e sorokat, melyek nem egy tekintetben érdekes világot vetnek nyomdásztörténetünk letűnt régebbi korszakára. A levél hennünket közelről érdeklő része így hangzik:

Becses levelét megmutattam iskolai könyvtárnok tek. Koncez József urnak, a ki nagy barátja a nyomdászoknak és nyomdásztörténetnek. Az érdemes tanár ur azonnal előmbe tartotta a nagy tudós kolozsvári egyetemi tanár Szabó Károly (megh. ez előtt 3—4 évvel) Régi magyar könyvtár című művét; Budapesten jelent meg 1879-ben; iskolánk könyvtárában 1738. sz. a. van elhelyezve. E műnek 681. lapján szóról-szóra előfordul azon latin szövegű értesítés, a melyet tisztelt szaktárs ur becses levelében lejegyzett. Ezen nyomtatványra azon megjegyzést teszi a tanár ur, hogy II. Rákóczy Ferenc az által gyűlésre hívja össze a rendeket Maros-Vásárhelyre, de hogy az a felhívás hol, melyik városban nyomult, kideríteni nem bírják. II. Rákóczy Ferencnek — tudomásom szerint — vándor tábori nyomdája volt; tehát az a felhívás, Koncez tanár ur véleménye szerint nyomathatott valamelyik faluban, vagy künn a táborban, a mezőn is.

Elmentem aztán a városi tanácshoz s a levéltárnok urat felkértem, lenne szíves buvárkodni a régi okmányok közt, ha vajjon nem találna-e nyomára annak, hogy Kapronczay Nyerges Ádám előtt létezett volna nyomda Maros-Vásárhely? Eddig azonban a legesekélyebb jelére sem akadt annak.

Én 1843. december havában léptem, vagis vétettem fel e könyvnyomdába tanoncznak Felsővísti és Nagyernyei Kali Simon nemes typographus uram mellé. Kali Simon képzett s mondhatni: tudományos ember, de felette gyenge nyomdász volt. A helyi kollegium előjárósága, mint öreg s végzett diákok küldte volt fel Budapestre, hogy a nyomdászati téren némi kiképzést nyerjen.

A most kezelésem alatt álló könyvnyomda akkor (1843) kisebb volt ugyan, de az akkori igényeknek megfelelőleg, elég tisztességesen volt berendezve. Akkor a nyomdászati izlés nem volt annyira kifejlődve mint mostanság. Ha lineákra volt szükségünk, készített az asztalos fából, melyek ha a systema szabályainak nem feleltek meg: *papírt, rongyot, csepiüt s forgácsdarabokat* dugdostunk ide-oda a

* E nyomtatvány címe a következő: *Propositio Serenissimi Principis Domini D. Francisci II. Dei Gratia, Sacri Romanii Imperii, et Transylvaniae Principis Rakoczi; Partium Regni Hungariae Domini, et Siculorum Comitiss; Pro Libertate Confoederatorum Regni Hungariae Statuum et Ordinum, ut et Munkácsiensis et Makovicziensis Ducae etc. Ad Inclitos Trium Nationem Regni Transylvaniae, et Partium Hungariae, eidem annexarum, Vniuersos Status et Ordines, in Generalibus eorundem Comitiss, ad diem 28. Mensis Martii, Anni presentis 1707. ex Editio Suae Serenitatis Principalis in Civitatem Maros-Vásárhely, Indictis et Celebritatis, facta.*

tabellás formába, hogy a vonalak összepászoljanak. Ha durchschussra volt szükségünk, azt is készített az asztalos fából, sőt mi is faragtunk ilyeneket zsenedjből. Megéltünk tisztességesen.

Nyomdánk akkor két fasajtóval rendelkezett; egy nagyobb és egy kisebbel. A nagyobbik sajtó csaknem sötétfekete volt; nem volt az megfestve; az idő barnította meg; ezen készültek a finomabb és nagyobb füzetes művek; ezen a sajtón nyomultak a világhírű tudós: Bolyai Farkasnak összes művei (Mathezis, magyar és latin nyelven); én nyomtattam azoknak nagy részét Imreh Farkas bátyámmal. A bátyám 1879-ben halt meg Budapesten; az Athenaeumban szedte hosszú éveken át a Katholikus Néplapot. De térjünk a dolog veljére. Tehát az a megbarnult fasajtó féltett kincse volt nyomdánknak. A másik fasajtó 1829 táján készült, részben itt Maros-Vásárhelyt; rossz volt, mint a bűn; tiszta munkát nem lehetett azon produkálni; színlapok, vásári czédulák és más egyszerű munkák nyomására használtott csak.

Élénken emlékszem, hogy főnököm, Kali Simon így nyilatkozott a megbarnult jobbik fasajtóról:

»Ez a Rákóczy Ferencz tábori sajtója volt; ezen nyomatta II. Rákóczy Ferencz rendeleteit, parancsait. Ezen a sajtón nagyon sok jeles munka nyomult már. Ha ez beszélni tudna, sok nevezetes eseményt birna elmondani nemzetünk viharfeljes multjából« — mondá Kali Simon uram.

Én, mint éretlen tanoncz, még nem bírtam kellő fogalommal a mondottak fölől, főnökömmek nem egyszer hangoztatott megjegyzései azonban hűen megmaradtak emlémben. Elmondtam azokat, igen gyakran másoknak is; de bebizonyítani a legesekélyebb jellel sem bírtam azt, hogy az csakugyan a II. Rákóczy Ferencz tábori sajtója lett volna.

Midőn 1867-ben e könyvnyomda vezetését átvettem, az két jöminőségű kézi vassajtóval láttattott el (ma nagy gyors- és amerikai sajtóval is bírnék), a két fasajtót elhontva, a kollegium akkori seniora 1868 tavaszán el akarta árvezetetni tűzrevaló fának; én e szándékról értesülvén, gyorsan jelentem meg a senior ur előtt s kértem, hogy a megharult nagyobbik fasajtót engedje megmentenem az enyészettől, mint történelmi emléket; a senior ur szíves készséggel engedett kérésemnek. — Én aztán a megbarnult fasajtót, minden részeivel együtt, fölvettem nyomdánk padlására s ott csendesen nyugalomba helyeztem; ott pihen az ma is. Épen csak a művészileg készült réz-tégelyét (Tiegel) e sajtónak használjuk ma nyomdánkban festéktörésre kefelevonatok alkalmával.

Miután tisztelt szaktárs ur ez ügyet megemlítette, mi természetesebb, minthogy elkezdtem ismét kutatni, tudakozódni, buvárkodni; végre kezdtem figyelemmel olvasni könyvnyomdánknak száz éves történetét is, melyet alig egy pár évvel ezelőtt adtunk ki, s ennek 10-ik lapján egy felette meglepő jegyzetre bukkantam. Az említett jegyzetet olvasva, csakugyan igazolva látom azon nézetet, hogy mi, nyomdászok sok esetben gépileg működünk; nem vesszük észre azon szöveg fontosságát, mely ujjaink közt és szemcink előtt siklik keresztül, bár ha az érdekel is bennünket.

Az említett jegyzet a nyomdai leltár 49. tételszámára vonatkozik, mely szóról-szóra így hangzik:

Ez egy későbbi, 1835-beli leltár 29-ik pontja alatt így van bejegyezve: »Egy régi 1717-beli, születte s ezen században nem használt félkészsajtó megoan.«

Ezen jegyzet tehát arról tesz bizonyosságot, hogy Maros-Vásárhelyt 1717-ben, 69 évvel Kapronczay Nyerges Ádám előtt, létezett nyomda, mely egy félkész-sajtóval is rendelkezett.

Tktes Konez József tanár-könyvtárnok ur is meg volt lepetve, midőn a mult napokban ezt a fontos jegyzetet neki megmutattam.

Midőn én 1843. év végén e nyomdába felvételtem, az említett *félkéz-sajtó* nem volt meg; volt egy másik *félkéz-fasajtó*, mely — mint fent említém — e század első tizedeiben készítettett részben itt Maros-Vásárhelyt.

Tehát a *félkéz-sajtó* épen olyan alakú volt, mint a többi rendes fasajtó, csak hogy kisebb volt és csak egy kézzel kellett azon dolgozni, azaz a *dorongot reáhuzni*, épen mint manapság a kézi vassajtóknál.

A nagy fasajtóknak, ha nagy forma volt felzárva, t. i. octávnak fele (8 columna): a dorongot két kézzel húztuk reá és két versen, t. i. a formát magába záró szerkezetet a deklí lebecsátása után először csak félig töltük be a tégely alá s a dorongot két kézzel meghúztuk, ennek megtörténte után a szerkezetet másodsorú és egészen betöltük a tégely alá s ismét reáhúztuk a dorongot két kézzel; azért kellett a szerkezetét kétszer betolni a tégely alá, mert a tégely kicsi volt, az csak 4 columnát birt befedni. A mi megbarnult fasajtónk réztégelyének terjedelme, magasságra nézve 25, hosszúságra pedig 41 centiméter.

A félkéz-sajtón apróbb munkák nyomulván, a dorongot félkézzel azaz a jobb kézzel húztuk reá.

Az elmondottak kapcsán tehát az én véleményem ez:

A II. Rákóczy Ferencz szereplése, illetőleg szabadságharcza, tudtommal, 1711-ben ért véget, melynek lezajlása után Erdélyből távozott Törökországba; tábori nyomdája — valószínűleg — ide került Maros-Vásárhelyre, s az itt pihent valamely polgár birtokában, egy pinczében vagy mellékszobában 1785—86-ig. Kapronczay Ny. Ádám akkor Kolozsvárt volt s értesülvén a nyugalomba helyezett nyomdáról, annak használható részéről (sajtók, stb.) átrándult Maros-Vásárhelyre s azt magáévé téve, megkezdte működését 1786-ban; a régi betüanyagot megolvasztotta s újja öntötte. Annak a Rákóczy-féle nyomdának (1717-ben felvett leltár szerint) valószínűleg volt egy félkéz-sajtója is, a melyen a nagy hadvezér, fejedelem apróbb rendeletei nyomattak, nagy szekeren, künn a táborban, a mezőn.

Ez — mondom — csak vélemény, de bebizonyítani nem bírom; kutatunk eleget, de siker nélkül. A városi levéltárban még foly a kutatás; ha valamit fel bírnak fedezni, értesíteni fogom szaktárs urat. Én azon véleményben vagyok, hogy 1786 előtről hiába keresünk Maros-Vásárhelyt megjelent nyomtatványt; mert ha itt is volt a Rákóczy tábori nyomdája, de az tétlenül pihent, mindaddig, míg azt Kapronczay, a jeles Tótfalusi Kis Miklós méltó művész-társa, 1786-ban mozgásba nem hozta.

VEGYESEK.

Mellékleteink. Egy mindennapi szükségletet szolgáló munkát: az Umrath és Társa cég számláját mellékeljük mai számunkhoz, melyet a »Hungaria« könyvnyomtató-intézet volt szíves rendelkezésünkre bocsátani; a gyakorlati használatra szánt és rögtönösen készítenő munkák közül van ez véve, melynek mindazáltal úgy szedése, mint nyomása figyelemre méltó. — A második mellékleten Klinkhardt Gyula lipesei cég modern ékítményeinek egyes darabjait és ezek néhány sikerült alkalmazási példáját találják t. olvasóink. A különösen csinos apróságok méltatására még visszatérünk. E mintalapnak nyomtatását a Pesti könyvnyomda-részvénytársaság volt szíves eszközölni.

Az 1848-iki márcziusi nagy napok emlékét, mely reánk nyomdászokra, a sajtónak az időben történt szabaddá proklamálása tekintetéből is kiváló fontossággal és

jelentőséggel bír, körünk, mint minden évben, úgy az idén is megünnepelte. A Morbitzer-féle vendéglőben gyűltek össze tagtársaink, kikhez a körön kívül álló szaktársak közül is többen csatlakoztak mint vendégek. Az ünnepélyesség a Hymnus elnéklésével kezdődött, mely után Gyöngyösi alelnök tartott rövid megnyitó beszédet. Ezután Ács Mihály lépett az emelvényre és egy lelkes hangú, magvas tartalmú hosszabb felolvasásban fejtegette az ünnepély jelentőségét (a felolvasást már mult számunkban közöltük). Utána Tanay József olvasta fel a 48-iki cseményeket és az abban szereplő férfiakat dicsőítő elmélkedését, míg Töközy János Tóth Kálmán »Előre« című költeményét szavalta nagy hatással. Programmon kívül nagy tetszéssel szavalt még Gyárfás Kálmán fiatal színész több szép költeményt, előadások közben pedig az »Ebredés« néhány buzgó tagja énekelt csinos dalokat. Vacsora alatt felköszöntőket mondtak nagy hazánkfia Kossuth Lajosra, Ács Mihály kitűnő szaktársunkra, a szakköri elnökre stb. A társaság lelkes hangulatban éjfélig maradt együtt.

A »Magyarországi könyvnyomdászok és betüöntők egylete« mult hó 27-én tartá meg rendes közgyűlését, melyen elnökké Egyesy Gézá, alelnökké Zaka Lajos és Leitner Pált, pénztárosokul pedig Urbanetz Károlyt és Prikovits Jánost választották meg. A tisztikar eme tagjain kívül még ellenőrző-bizottsági tagokul: Balázs Károly, Kozel S. J., Feldmann Mór, Ungerleider Mihály, Neuhausler Vilmos és választmányi tagok gyanánt: Wachtler Károly, Feldmann I. Pál, Schönleitner Károly, Lipták Lajos, Silbermann Dávid, Ruzs Mátyás, Götz József, Clement János, Wildner Alajos, Bauer Imre, Konta József, Aigner József, Szöllőssy Károly, Wenczel Gusztáv, Gyöngyösi Sándor, Spitzkopf Ferencz, Krehmann Lajos, Durmits Imre, Duschek István, Dobes Ignác, Balog István, Czekauer Henrik, Deutsch Albert, Gelberger Mihály, Grünfeld Sándor, Fleischmann Izidor választattak meg. A hozott határozatok legfontosabbja az volt, hogy az özvegysegélyt, a választmány által ajánlott leszállítással szemben, fentartották a jelenlegi 250 frtnyi összegben. A közgyűlés különben igen látogatott volt, ezt legjobban mutatja a beadott szavazatok összege, mely a vidékikkel együtt 1163-at tett ki.

Tótfalusi Kis Miklós emlékünnepe. A kolozsvári szaktársak által márczius 20-án rendezett eme kegyeletos ünnepély lefolyásáról a következőket olvassuk: Az ünnepély a temetőben folyt le, melyben hazánk annyi nagyja aluszta örök álmát. A könyvnyomtatók egyesülete testületileg nemzeti színű kokárdákkal díszítve kivonult a temetőbe, vele együtt nagyszámú, minden társadalmi osztályból álló közönség és ifjúság vett részt az ünnepélyen. Az E. M. K. E. sem hiányzott, Sándor József képviselte. Az egyetemi ifjúság részéről is voltak jelen résztvevők Oberschall Pál egyetemi köri elnök vezetése mellett. A temető kapuit gyászposztóval vonták be s a Tótfalusi sirjánál most is fenmaradt és elég ép régi sirkövet az ünnepet rendező bizottság helyreállította és a sir körül csinosan fölhantolták a helyet. A könyvnyomtatók dalegyesülete a hymnusszal kezdte az ünnepélyt, mely után Gámán Dezső egyesületi elnök megnyitó beszédet mondott, előadván az ünnepély célját. Erre a gyászposztóval bevont szónoki emelvényhez lépett Ruzicska Gyula és felolvasta a Tótfalusirol írott emlékbeszédét, mely gondos tanulmány alapján készült és méltatta Tótfalusi működését, különös tekintettel, mint könyvnyomtatóra és betümentszőre, mely utóbbi minőségben mai napig is ő a legnagyobb magyar betücsináló. Ezután Sándor Vidor egyetemi tag alkalmi versét szavalta Thummerer könyvnyomtató, majd az egyesületi dalkör a Szózatot énekelte és végül Sándor egyesületi alelnök záróbeszédben meleg hangon szólt arról a háláról, melyet a magyar iparosnak Tótfalusival szemben kell éreznie. — Ruzicska

emlékbeszéde alatt félrevonták a koporsóalakú sirkőről a borító fekete lepel s igen díszes, nemzeti színű, szalagos koszorú helyeztek reá. Megemlítjük itt még, hogy kolozsvári szaktársaink Tótfalusi sirját az eddigi tervek szerint úgy óhajtják földészíteni, hogy a gyűjtendő alaphól a meglévő régi sírkő felhasználásával emléket állítanak Erdély Féniksének. Együttal fölkéri Csernátóy Gyula drt, kinek a Tótfalusi irodalom terén nagy érdemei vannak, hogy a készülöben levő nagy Tótfalusi tanulmányát lehetőleg úgy fejezze be, hogy mire a Tótfalusi gránit- és márványemlék — hihetőleg rövid időn — létesül, legyen hozzá méltó másik emléke is: egy becses, jó magyar könyv az ő életéről és küzdelmeiről. Az ünnep alkalmából Gyalui Parkas kiadta Tótfalusi M. »Siralmas panaszát« Kolozsvár 1697-diki égiséről, az eredeti nyomtatvány két lapjának mását és szép bevezetést csatolván a fűzethez.

»A kenyér«. A »Magyar Génusz« szépirodalmi lap márcz. 27-iki száma fenti cím alatt albumszerű díszkiadásban jelent meg, tiszta jövedelmét az árvai inégeseknek szánván a kiadók. A Génusz s így e díszkiadás nyomtatását is a Hornyánszky-féle nyomda végzé, mely előnyösen ismert intézet ezuttal is behizonyította, hogy jó hírnevének minden tekintetben megfelel; s ez annál dicséretesebb, mert nem egy hosszabb időn át készülő díszmunkáról van szó, hanem egy hetilapnak bizonyos számát helyettesítő kiadásról, melyen azonban ennek daczára meglátszik egy a szedés korrektségét, mint a nyomás tisztaságát illetőleg a gondos vezetés és lelkiismeretes munka.

Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat márczius 27-én tartotta Cséry Lajos elnöklete alatt évi rendes közgyűlését. Az előterjesztett évi jelentés szerint a lefolyt üzletév kedvezőtlenebb volt az előző évinél. Ez onnan ered, hogy a társulat házainak jövedelme csökkent, mert azokon nemesak külső tatarozások, hanem nagyobb javítások is váltak szükségessé. A nyomda, bár bőven el volt látva munkával, jövedelmében mégis apadt, a munkabéreknek tavaly beállott drágulása következtében. Némi jövedelmi emelkedést mutat a betűöntőde, minthogy épen az intézet számára folyton nagyobb mértékben dolgozott. A társulat hirlapjainak jövedelme is csökkent a hivatalos lap fejében fizetett magas bérösszeg s a folyton szaporodó versenyyállalatok következtében. Az intézet tiszta nyereségül 56.406 frt 66 krt mutatott fel. Ebből az alapszabályok értelmében 7896 frt 93 krt a tartalékalaphoz csatolnak s az így fenmaradó 48.509 frt 73 krajczárt a részvényesek közt való kiosztásra fordítják. Ebből a 2400 részvény mindegyikére jut 20 frt, a megmaradó 509 frt 73 kr. a jövő év számlájára vitetik át. A napirenden kívül Grötschel Imre részvényes indítványozza, hogy az igazgatóság foglalkozzék azzal az eszmével, hogy számát két taggal szaporítsa, kiket a kereskedői világból válasszanak. Emich vezérigazgató és többek felszólalása után a közgyűlés ez indítvánnyal szemben napirendre tér.

Egy régi szebeni nyomda megszűnése. Ez év elején szüntette be működését Nagyszebenben a Closius örökösözég nyomdája; berendezését megvették a többi ottani nyomdák, utját állván ezzel egy új üzlet létrejövételének. A Closius-nyomda Erdély egyik legrégebb nyomó-műhelye volt; 1684-ben alapította Barth János, ennek családja bírta aztán a nyomdát egész 1830-ig; a mikor is nemes Closius György birtokába jutott. Utolsó tulajdonosa Stutterheim báróné, szül. Closius Fr. A. volt.

Kertész József helybeli nyomdatulajdonos úrnak szivességéből egy tekintélyes — 400 oldalra terjedő — műnek jutottunk birtokába. A Pesti magyar kereskedelmi bank keletkezésének és 50 éves fennállásának története ez. E mű nemesak irodalmi, hanem typoszrafiai tekintetben is nagy változatosságot nyújt kimutatásai, régibb keletű faksimilékkel

ellátott okiratai (melyek egyike Kossuth saját névalírásával is el van látva) és végül a következő öt horganyklisével: az 1848. évi egy és két forintos magyar bankjegy, régi pénztár-utalvány, a mostani pénztári jegy és részvény. A bank helyesen cselekedett, a midőn művét Kertész József tiszta munkáiról ismeretes könyvnyomdájába adta kinyomatás végett. E kisebb szabású nyomda törekedett is a belé helyezett bizalomnak megfelelni, amennyiben e nagy munkánál is szem előtt bírta tartani az egyöntetű kifogástalan kiállítást. A könyv mindvégig 12 pontos szép mediaeval- és a hozzá tartozó cursiv- és kövér-betűkből van szedve, a nyomás pedig mindenütt egyenletesen tartva; egyik oldal sem feketébb vagy világosabb a másiknál. Ha valami megjegyezni valónk mégis akad, ez csak az, hogy a szöveg közé szúrt kisebb-nagyobb számos kimutatásoknak egy fokkal kisebb betűkből való szedése még emelte volna a kiállítás csinoságát és szabatoságát, mely egyébiránt így is tisztességére válik Kertész ur nyomdájának.

Halálozás. Egy Páparól hozzánk beküldött és az ottani cv. ref. főtanoda nyomdájának személyzete által kiadott gyászlap jelenti *Baticz Zsigmond* nyomdai ügyvezető elhunytát, mely 30-dik évében, rövid szenvedés után, márczius 25-én következett be. Béke hamvaira!

»Galántha és Vidéke« czímmel hetilapot ad ki Németh Gyula galánthai nyomdatulajdonos, melynek szerkesztője Fuchs Ignác dr. A lap nyomdai kiállítása csinos, tiszta, úgy hogy bátran számíthatjuk a vidéki jobb kiállítású hirlapok közé.

A tanoncokkal való gazdálkodást minden iparág testülete igyekszik javítani, a túrheterlen helyzetet segíteni, csak a nyomdatulajdonosok maradnak e téren hátra, mint-egy belenyugodva a régi helytelen és magát mindig megbeszülő viszonyokba. A tanoncok ügyén legújában a budapesti mézárosok ipartestülete óhajt lendíteni, benyújtván ez ügyben a főváros tanácsához egy szabályrendeletet. Nem tartjuk érdektelennek e szabályrendelet egy pontját olvasóinkkal megismertetni, mert pl. a tanoncok kvalifikációját illetőleg ebből sok tanulságot meríthetnek azok, a kik az éretlen és tanulatlan tanoncokat derűre-borúra veszik fel, kihasználva ugyan munkaerejüket, de keveset törődve azzal, hogy a fiú meg is tanulja szakmáját s tanulási helyén kívül is megállhassa helyét. Az idézett szabályrendelet e pontja a következőket írja elő: »A budapesti mézáros-ipartestület kötelekébe tartozó minden iparos csak oly ifjút vehet fel tanoneznak, ki élete 13-ik évét betöltötte és kimutatja, hogy vidéken a népiskola 4 osztályát, városban pedig a polgári iskola legalább két osztályát bevégezte, avagy igazolja, hogy írni, olvasni és számolni tud.« Az igaz, hogy a városi törvényhatósági közgyűlésen Csepregynek nem tetszett a kvalifikációnak ez a magas foka s az ő és dr. Heltai indítványára, kinek megint egyéb kifogásai voltak, a szabályrendelet új kidolgozására utasították az ipartestületet, — de már maga az a tény, hogy a mézárosok testülete szükségesnek tart az inasokra nézve bizonyos iskolai kvalifikációt, észébe juttathatná főnökeinknek, hogy a mi iparunknál talán még nagyobb szükség volna ily kvalifikáció megállapítására.

Könyvgerincz-készítő gép kéregpapírból való szabad mozgású ruganyos könyvgerincz előállítására. Olvasóink egy bizonyos bizonyára érdekelni fogja, hogy *Krause Károly* lipcei gépgyáros egy ilyen gép gyártására szabadalmat váltott magához és azok gyártását tényleg megkezdte. Eddigél két ilyen gép van használatban jelentékeny üzleti-könyv-gyárakban, a hol teljes megalégedésre működnek. Az ezen gépeken előállított könyvgerinczek a gyáros állítása szerint elvitázhatlanul a legjobbak, úgy hogy e találmány nagy haladást jelent az üzleti könyvek gyártásában. Az így készült gerinczekkel ellátott számlakönyvek,

SZÁMLA

lap.

Budapest, 189

Stempeljártás:

„Umrath Budapest”

UMRATH ÉS TÁRSA

Brága-Bubnai Mezőgazdasági Gépgyár és Vasöntőde főraktárából

Váci-körut 60

BUDAPEST

Váci-körut 60

részére

Fizetendő náltunk Budapestén készpénzben.

Csakis egyenest címünkhöz intézett pénzküldeményeket ismerünk el.

*Haldtunk önnök becses számlája és vesehelyére
által történt megrendelés folytán*

Tulajdonjogunkat fentartjuk a teljes kifizetésig.
Ha egy részlet pontosan be nem tartatik, úgy a többi részlet is esedékessé válik.

Pénzküldeményeket mindig bérmentve kérünk eszközölni.
Felszólamlások csakis a számla vételétől számított 14 nap alatt vétetnek figyelembe.
A kikötött fizetési határidő túllépésénél 6⁰/₀ kamatot számítunk.

In Vorbereitung sind:
 Typogr. Zierat II. Serie.
 Fette Universal.
 Messing-Neuheiten etc.

Schriftgiesserei Julius Klinkhardt

Leipzig und Wien

Gesetzl. geschützt

Preis per Minimum ca. 60 Mk.

Moderner Linien schmuck.

Figuren-Verzeichnis.

Minimum ca. 6 Ko. à Mark 10.—. (Halbe Minima können nicht abgegeben werden.)
 Figuren, welche sich als Reihen-Einfassungen, Untergrund etc. verwenden lassen, werden in grösseren Quantitäten separat abgegeben.

SERIE 70.

Original-Erzeugnis!

Vielseitigste Verwendbarkeit!

REGISTRIERTE SCHUTZMARKE.

bármily vastagságban és alakban, akár dróttal, akár fonállal fűzve, igen könnyen kezelhetők, mert bárhol van fölyítva a könyv, szép simán fektethetjük magunk elé. A ki különben meg akar győződni az új gépeken gyártott könyv-görinczek jóságáról és szélszerűségéről, az forduljon a Gebrüder Friedrich cég üzletkönyv-gyárához Cöln a/Rh., a hol azok bármily alakban, olesó áron beszerezhetők.

Krause Károly lipesci gépgyári cégétől körlevelet vetünk, melyben papírvágó-gépeit ajánlja az érdeklődők figyelmébe. Hogy ezt itt különösen is megemlítjük, annak egyik oka az, hogy e németországi cég teljesen és tisztán magyar szövegű körleveleket küld magyarországi üzletfeleinek. Valóban jól esik konstatálnunk, hogy a külföld is számba veszi már állami és nemzeti magyar voltunkat és míg egyrészt saját érdekeit szolgálja emez előzékenységgel, addig nem kényszeríti esetleg németül nem tudó magyar üzletfelét, hogy egy harmadik személy által magyaríztassa meg magának, hogy mit is ajánl neki az a külföldi gyáros. Ajánljuk e példát a velünk összeköttetésben lévő többi külföldi üzletembereknek is, azon hazai gyáraink és nagykereskedőink pedig (sajnos, ilyenek is vannak), kik még mindig előszeretettel használják szükségtelenül is a német nyelvet a hazai forgalomban, piruljanak, hogy egy németországi cég okszerűség és udvariasság dolgában túltett rajtuk, a kiknél az ilyesmi tisztán kötelesség volna.

Murray John, a hirneves londoni könyvkiadó, meghalt wimbledoni kastélyában. Az elhunyt 1843 óta vezette üzletét, melyet nagyatyja és atyja virágoztattak föl. Darwin műveit, Livingstone úti leírásait, sir Layard Henrik könyvét a ninivei ásátásokról és a Smiles-féle könyveket mind Murray adta ki. Utóbbiak közül az »Önsegély« 150.000-nél több példányban kelt el.

A **newyorki német szedőegylet** a szedőgépeknél alkalmazott szedők számára kidolgozta az árszabályt. E szerint a gépek mellett csak bizonyos pénzben dolgoznak; az éjjeli munka díjának minimuma 24 dollár, a nappalié (48 órát számítva egy hétre) 20 dollár, 2000 betű (alfabet szerint) óránkénti minimális munkateljesítmény mellett. Kisebb munkaképesség esetén aránylagos levonás történik.

Whitman Walter, a jeles amerikai költő f. é. márczius hó 20-án 73 éves korában hunyt el Camden városában, New-Jersey államban. Fényes pályafutását, mint Amerika sok más hirneves embere, ő is könyvnyomdászként kezdte, aztán lapszerkesztő lett. Költeményeinek első gyűjteménye, »Leaves of grass« (Fűlevelek) című alatt 1855-ben jelent meg, felköltve szelleműs tartalma által az általános érdeklődést. Tisztelői egyenrangúnak állították Longfellow elsőrendű amerikai költővel, s versírási formája irányadó lett az oceánon túli szépirodalomban. A nagy polgárháborúban mint önkéntes vett részt, harczolva a déli rabszolgatartó államok ellen. A hadviselés okozta fáradalmak következtében teste megbénult s e miatt kénytelen volt visszavonulni a magánéletbe, csakis muzsájának élve. Whitman szegény, Németalföldről származó szülők gyermeke volt (szül. 1819. május 31-én Long Island szigeten, Newyork államban) s szegénységben is halt meg, tiszteletreméltó emléke azonban sokáig fenn fog maradni.

Fából öntött betűk. A »L'Intermédiaire des Imprimeurs« című szaklapban Deformes, a párisi »Ecole Gutenberg« szakiskolának igazgatója, megemlékszik egy közelbb feltalált mechanikai eljárásról, mely szerint a fát szintugy lehet olvasztani és önteni, mint a fémeket. Deformes ur egy év óta birtokában van ily öntött fadarabnak és azt állítja, hogy ellentálló képessége aránylag jobb, mint a jelenleg használatban levő betűanyagé, és sem hőség vagy hideg, sem nedvesség nincs befolyással rá. Egy jó hírű párisi betűöntő már összeköttetésbe is lépett a feltalálóval, kísérletek megtétele céljából.

A **francia nemzeti könyvtár Párisban** a világ legnagyobb könyvtára, és körülbelül 2 millió könyvből és 16.000 darab kéziratból áll.

Zanzibárban f. évi február hó 1-je óta jelenik meg az első hirlap, és pedig angol nyelven.

Az amerikai dollárjel: \$, mely egy hosszában kétszer keresztülvont S betűből áll, az US monogrammból képződött, mely két betű tudvalevőleg United States-t jelent; az idők folytán az U-ból csak a két keresztvonal maradt meg. Ilyképen már számos egyéb jel is keletkezett.

Az Athenaeum kézi lexikona sorényen halad előre; legújabbán 12. és 13. füzetét kaptuk kézhez, melyek az Eperjes — Folytonosság hiány közti szavakat tartalmazzák. Mindenik füzet három mellékletet tartalmaz és egész tárházát foglalja magában az enciklopedikus ismereteknek. Egy-egy füzet ára 30 kr; megrendelhető az Athenaeum kiadóhivatalánál legezélszerűbben 10 füzetenkint 3 frtjával. Ajánljuk szaktársaink figyelmébe a hasznos és nekünk majdnem nélkülözhetetlen művet.

HIVATALOS RÉSZ.

ÉRTESÍTÉS.

A »Könyvnyomdászok Szakköre« vasárnap, április 24-én, d. u. 3 órakor az anyaegylet helyiségében (Stáhly-utca 1.)

HAVI FÖLÖLVASÓ ÜLÉST

tart.

TÁRGYAI:

Somos Árpád: Nyelvünk sajtóságairól.

Haraszthy József: A hirlapirodalomról.

Folyó ügyek tárgyalása.

Szakkérdések benyújtása.

Netáni indítványok.

Budapest, 1892. évi április hóban.

A választmány.

A fölölvásásra nem tagok is szívesen látnak, mint vendégek.

Márczius hóban a tagsági illetékeket a következők üzletek küldték be: Athenaeum 13.80, Brózsza 3.60, Deutsch és Czettel 1.60, Franklin 2.80, Hornyánszky 3.60, Lloyd 3.60, Légrády 1.60, Neumayer 2.—, Posner —.80, Pallas 4.80, Résvény 20.—, Schlenker —.80. — Egyes tagoktól befolyt: Feldmann I. P. —.40, Schornstein Jakab —.40, id. Poldini Ede —.40, Kokály Ignác —.40, Zimmermann Márk 1.—, Stalla M. —.40.

Műcsarnok-jegyek a tavaszi képkiallításba kedvezményes áron (22 kr.) kaphatók *Rencsisovszky* Ferencz pénztárosnál (hold-utca 7. szám, Résvény-nyomda), *Wözner Ignác* (Athenaeum) és *Ács Mihály* (Franklin) uraknál.

Körünk t. tagjai kéretnek, hogy a tagsági illetékeket pontosan fizessék a házipénztárnokoknak, s hogy hátralékaikat is törlesszék. A ki két hónapi illetékekkel hátralékban van, lapot nem kap. — Egyszersmind a házipénztárosokat is kérjük, hogy a tagsági illetékek behajtásánál szigorúan járjanak el, s hogy az illetékeket az üzletben alkalmazott szakköri tagok teljes névjegyzékével együtt a hó 8—10-ig mindenkor szállítsák be *Rencsisovszky F.* pénztárnokhoz (Hold-utca 7.)

A lap szétküldését illető reklamációk *Gelléri Mihály* urhoz, mint a lap adminisztrátorához (Pesti részvénytnyomda, Hold-utca 7) intézendők.

A »GRAFIKAI SZEMLE«

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

egész évre 2 frt, félévre 1 frt.
Egyes szám ára 20 kr.

Az egyes számok nyomdankénti elárusításával a fővárosban **KUBIN J.** colporteur van megbízva.

HIRDETÉSEK ÁRA:

egész oldal 12 frt, féloldal 7 frt, negyed oldal 4 frt, nyolczad oldal 2 frt 50 kr.

Tizenkétszeri közlésnél 30, hat-szori közlésnél 15% engedtetik.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V. ker., Hold-utca 7. sz.

Kiadó-tulajdonos: a »Könyvnyomdászok Szakköre«.

Felölts szerkesztő: TANAY JÓSEF. * *Főmunkatárs:* BAUER JÁNOS M.

A hirdetések merkantil-festéke Pusztai és Társától. — A lap papirosa Dávid K. és Fiaától. — Szövegírás az Első Magyar Betűöntőde-Részvény-Társaságtól.

ELADÓ NYOMDA. Egy közel 10.000 lakossal bíró alföldi városban *haláleset* miatt eladó a könyvnyomda, melynek felszerelése a következőkből áll: 1 Wörner-féle gyorsajtó; 1 Wörner-féle perforáló; 1 Wörner-féle kis vágógép; 1 sodronnyal fűző (a kapcsot maga készíti); 1 Boston-sajtó (4-es nagyság) önfestékező s önkirakóval; 30—32 faj új, divatos betűkészlet; 12—14 mmázsányi részben kész raktárnyomatvány, részint nyers papiros. A nyomda *berendezése* csaknem *egészen új* s 5000 frtba került, most azonban hajlandó a tulajdonos 3800 frt

készpénzért eladni. Három nagyközség, 5—6 intézet és szépszámú magán-megrendelői vannak a nyomdának, melyekhez csekély utánjárással még egy pár községet lehetne szerezni. *Konkurrens nincs.* — A nyomda esetleg *bérbe* is adandó. Tudakozódhatni 5 kros levélbélyeg beküldése mellett a *Grafikai Szemle szerkesztőségénél.*

Kisebb nyomdaberendezés, *kevésbé használt* melynek beszerzési értéke 1300 frt volt, egy teljesen jó karban levő kéziszajtóval együtt 800 frtért, készpénzfizetés mellett, eladó. — Kérdezősködések 5 kros bélyeg melléklésével, R. N. jegy alatt, a *Grafikai Szemle szerkesztőségéhez* intézendők.

JAVITNOK (tanult betűszedő) a ki gimnáziumot és kereskedelmi iskolát is végzett, szerény feltételek mellett állást keres. Czim meg tudható a kiadóhivatalban.

A fővárosban 3 személyre fölszerelt, jó karban lévő könyvnyomda hetilap kiállításához, kéziszajtóval együtt, melynek nyomásterülete 51×72 cm., szabadkézből igen olcsón eladó. — Tudakozódások F. Z. alatt e lap kiadóhivatalához intézendők.

Géplevelboríték

Lévjegy-

Karton

Gyászlapok

Legjobb és legkitünőbb
minőségű

Papirárúk

Kapható		Kapható
minden		minden
papirkercs.		papirkercs.
kedésben.		kedésben.

Gyári főraktár Magyarország részére:

Goldzieher Géza

Budapest

V. kerület, Arany János-utca 20. szám alatt.

RÉZLÉLIA-CYÁR.

H. BERTHOLD

BERLIN

SW., BELLE-ALLIANCE-STRASSE 88.

NYOMDABERENDEZÉSI ESZKÖZÖK.

Árlistákat és árjegyzékeket ingyen és bérmentve küld.

4 PONTOS KIVITEL ÉS JUTÁNYOS ÁRAX. †

FESTÉKGYÁR

Alapítási év 1818.

Ch. Lorilleux & Cie

Rue Suger 10. PARIS Rue Suger 10.

RAKTÁR BÉCSBEN:
Gutenberg-Haus, Gebrüder Geel
IX., Liechtensteinstrasse Nr. 8.

Könyv-
és könyvnyomtatás
festékek

GYÁRAK:
PUTEAUX ÉS NANTERRE.

Megjelent és a lapok kiadóhivatalánál kap-
ható (helyben 60, vidékre 67 kr.) a

Magyar Nyomdászok

Évkönyve 1892. ÉVI
VII. ÉVFOLYAMA

Az 1887—1891. évfolyamok ára együttesen
megrendelve 2 forint és postaköltség.

FAMETSZŐ-INTÉZET

SMOLKA VILMOS

BUDAPEST

VII., ISABELLA-UTCZA 3b.

Ajánlja magát bármiféle fametsző-munkák
gyors véghezvitelére.

KÜLÖNLEGESÉGEK

FESTÉKEK AZ ÖSSZES GRAFIKAI
IPARÁCAK RÉSZÉRE

BERGER & WIRTH
és
FREY & SENING

EGYESÜLT FESTÉKGYÁRAI

LIPCSÉBEN

FIÓKOK:
BERLIN. LONDON. NEW-YORK. MOSZKVA.

VIKTÓRIA ÉS BIANKA

RIENGERANWAG.

Raktár és képviselő:
Polacsek J.-nél Bécs, IV., Belvederegasse 2.

WEINWURM ANTAL

fényképész,
első magyarországi chemi-
graphiai műintézete.

Budapest, Károly-u. 3.

Készít mindennemű horganyedzésű duczot autotypia, phototypia, chemigraphia és chromotypia útján. Alaprajzok, térképek, hálózatok fotolithografia útján a legjutányosabban s pontosan sokszorosíthatnak.

Külön berendezés házon kívül fényképészekre.

Rust J. H. és Társa
BETŰÖNTÖDŐKÉK ÉS MŰSZAKI GYÁRA
BÉCS, V. KERÜLET, GRIESGASSE 10.

Nyomdai teljes felszerelések, bárminő nyelvű betűk, körzetek, ékítmények, rézleliák és vignetták.
Mérsékelt árak. * Többszörösen különítelve. * Szolid kivitel.

RAKTÁR ÉS IRODA: BÉCS, I., KOLOWRATRING 9. SZ.

Könyvnyomda-festék.		Másolófestékek		Színes festék.		Selyemzöld, süvegben,	
100 ko	frt kr	1 kilo	frt kr	1 kilo	frt kr	1 kilo	frt kr
a) Gyorsajtóknak.		lila, kék, fekete vörös		Kő- és könyvnyomdáknak.		4 árnyalat	
CIII Hirlapfesték	52	Könyvnyomda-festék.		Kárminlak 1	48	Selyemzöld, poralakban,	
CII »	60	Kézi- és gyorsajtóknak.		» 2	36	4 árnyalat	
CI »	68	Gravírfesték II.		» 3	24	Chromoxyd-zöld, legfin.	
BIII Könyvfesték	76	Tollfesték I.		Geraniumlak 0	24	» valódi olivzöld	
BII »	84	Tollfesték II.		» 1	20	Ultramarkinkék 1 süv.-ben	
BI Accidensfesték	90	Krétafesték III.		» 2	16	» 2	
AIII Illusztráció-festék	120	» II.		» 3	12	» 3 porban	
AII »	170	Átnyomó festék		Florentini lakk 1	4	Kobaltkék, legfinomabb	
AI »	250	Ércnyomó festék II.		» 2	3	Párisi kék	
AO Dísznyomáshoz	4	Kenczék.		Rózsaszínű krapplak 1	16	Milori kék világos és sötét	
AOO »	6	Könyv-, kő- és ércnyomáshoz.		» 2	10	Seplabarna	
AOOO »	8	Gyöngé		Kárminczinóber 3 árnyal.	4	Terra di Sienna	
b) Kézi sajtóknak.		Középerős		Czinóber-utánzat	2	Mahagonibarna	
CCH Könyvfesték	90	Erős		Antikármín	8	Kremsi fehér	
CCI »	1	Aranyfüst-kencze		Lila, kékes v. vörhenyes 1	24	Hőfehér	
BIII Accidensfesték	120	Ércnyomáshoz		» 2	16	Finom színes festékek	
BBII »	180	Könyvnyomda-festék.		» 3	12	kencsében törve, körül-	
BBI »	240	Kő- és könyvnyomdáknak.		Chromsárga, vegy. tiszta,	3	belül 25%-al olcsóbbak.	
AIII Illusztrációknak	3	Könyvnyomda-festék.		4 árnyalat, süvegben	3	Bécsi hengeranyag.	
AAII Finom	4	Kő- és könyvnyomdáknak.		Chromsárga, vegy. tiszta,	2	100 ko	
AAI Dísznyomáshoz	6	Kő- és könyvnyomdáknak.		4 árnyalat, darabokban	2	3. sz. Igen szilárd	
AAO Glaçepapír-nyom.	8	Kő- és könyvnyomdáknak.		Cadmiumsárga, 2 árnyal.	24	2. » Szilárd	
		Kő- és könyvnyomdáknak.		Ockersárga, 4 árnyalat	2	3. » Crème	

Árak Bécsben fizetendők 3 óra vagy készpénzben 2% sonto. Hordók ingyen, dobozok eredeti árakon.

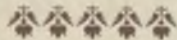

Karl Krause Leipzig.

Főképviselet
Ausztria-Magyar-
ország részére:

PAUL BECKERT
WIEN
III. Löwengasse 40.

382. sz.

GANZ ÉS TÁRSA VASÖNTŐ ÉS GÉPGYÁR RÉSZV.-TÁRSULAT BUDAPESTEN.

Különleges gyártmányai:

GÁZMOTOROK,

álló vagy fekvő, egy vagy két hengerrel, melyek következő előnyökkel bírnak: olcsó ár, igen kevés gáz-fogyasztás, a tolattyú elhagyása, kis térfogat, csekély súly, nyugodt s egyenletes járás, javítás csak ritkán fordulhat elő s ez is igen egyszerűen és könnyen eszközölhető.

TURBINÁK

a helyi viszonyok szerint szerkesztve.

TRANSMISSIÓK

(közlőművek) és mindennemű építési és gépészeti munkák.

Electromos világítási berendezés és erőátvitel nagyobb távolságra is, saját kipróbált rendszerük szerint.

Ajánlja magát minden nagyságú teljesen felszerelt (complett)

TÖMÖNTŐÉK BERENDEZÉSÉRE ÉS TÖMÖNTŐ-CÉPEK elkészítésére.

August Siegfried

NÜRNBERG-BÉCS

GYÁR:

BÉCS, MAXIMILIANSTRASSE 14. SZ.

Legújabb és legcélyszerűbb eszközök.

LEGJOBB AJÁNLATOK.

Mindennemű műszaki tanácsok nyújthatnak.

Arjegyzékek díjmentesen.

GÉPGYÁROSOK
JEANRENAUD
BÉCS & COMP.
X. Himbergerstr. 47.

Papírvágó Gépek,

Simitó Sajtók * Könyvkötő-Sajtók * Simitó Hengerművek

LYUKASZTÓ- (PERFORIROZÓ-) GÉPEK,

Papírlemez- és Carton-Öllők,

ARANYOZÓ-GÉPEK,

Könyvgerinczsajtoló- Gépek

stb. stb.

Budapesti képviselők:

MÜLLER TESTVÉREK

V. ker., Nagykorona-uteza 3.

LEVÉL-, RAJZ-, IRÓ-,
NYOMDA-, SZINES BORITÉK-
és
LEMEZ-PAPIROK.

Dávid Károly és Fia
BUDAPEST
Papirgyári Raktára.

Mintákkal szolgálunk.

BETÜÖNTÖDE ÉS TÖMÖNTÖDE

Folytonos készletben tart szerb és héber betűket, körzeteket és ki-
zárásokat, nyomdai szerelvé-
nyeket, betűszekrényeket
és állványokat, a leg-
gyorsabban készítve
és legjobb minő-
ségben kiállítva

FISCHER ÉS MIKA
Budapest, király-utca 83.

Nagy válasz-
tékot tart a legkülön-
főbb czélszerű és divatos
**KÖNYV-
ÉS CZÍMIRÁSOKBÓL.**

Elvállal igen jutányos áron egész
nyomdai berendezéseket.

ÁLLAMILAG KEDVEZMÉNYEZETT

Telephon 270 Első Magyar Könyv- és Nyomdai Festék-Gyár Telephon 270

A TEMESVÁRI KIÁLLÍTÁSON EZÜST ÉREMMEL DÍJAZVA.

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA
V., HOLD-UTCZA 25. BUDAPEST V., HOLD-UTCZA 25.

Ujság-, mű-, illusztráció-, díszmű- és mindenféle
színes festékek, kenczék, bronzok.

VEGYMŰSZAKI ÉS VEGYÉSZETI TERMÉNYEK KÉSZÍTÉSE.

*
»Patent« gelatin-hengeranyag stb.

Fénynyomatok
gyorssajtók berendezésével

Czinkográfia

Divald Károly Fiai
MŰINTÉZETE
Eperjes

Részülnek:
Felotypia.
Autotypia.
Chemigrafia

Központi iroda:
Budapest, Károly-körút 22.

Árak jutányosak.
Minták kívánatra ingyen.

GAWLITZA J.
BÉCS
IX. FERSTELGASSE 5. A FOG. TEMPL. MÖGÖTT

Betű- és tömöntöde, galvanoplasztika

BERTHOLD H.
rézlénia-gyárának egyedüli képviselője az osztr.-magy. monarchiában.

A 20 év óta legjobb hírnévnek örvendő

THE EXCELLENT
angol hengeranyag raktára.

Nyomdai berendezések a legrövidebb idő alatt, gépekkel és minden eszközökkel együtt.

Állandó nagy raktár

Gépek, festékek és minden nyomdai felszerelésben.

Nyomdai szaküzlet.

Különlegesség:
»ALBINO« »AMERICAIN«
FEMÉR HENGERANYAG. ÁTTETSZŐ HENGERANYAG.

Pusztafi és Társa

Budapest, Akadémia-utca 6.

PÁPIR-DISZMŰZET.
Nyelvgy-, eljegyzési-, esketési-,
táncz- és minden e szakba vágó kártyák a leg-
változatosabb kivitelben.

HUBER MIHÁLY
kő- és könyvnyomdai festékgyár
München

FLINSCH-féle **RÜGER C.**
betüöntöde, Frankfurt, rézlénia-gyár, Lipcse,
Kempe Károly stereotypia-berendezés, Nürnberg,
Marinoni H. gyorssajtó-gyár, Páris
kizárólagos képviselői.

Egész Nyomdai Berendezések
 jutányosan és gyorsan
 fogantatosíttatnak.

Első Magyar

Betüöntőde

Részvény-
 Társaság.

BUDAPEST

VI. ker., Dessewffy-utca 32., saját házában.

**

Folyton dúsraktárt tart magyar, német, horvát, szerb román és
 bolgár ékezetű

Könyv- és Czimírásokban

továbbá

KÖRZETEK ÉS KIZÁRÁSOK

a legkülönbözőbb ékezetű

ÉS EGYÉB

NYOMDAI FELSZERELVÉNYEK BEN

Galvanoplastika. * Tömöntőde.

Nyiregyháza. Jóba Elek. Piringer János.	Resicza. Eisler József. »Reschitzzer Zeitung«.	Szamos-Ujvár. Gör. k. püspöki nyomda. »Auróra« nyomda.	Szered. Sternér Dávid.	Turóc-Szt.-Márton. Magyar nyomda. Részvény-nyomda.
Nyitra. Huszár István. Iritzter Zsigmond. Özv. Neugebauer Anna. Reicheles Lipót.	Rimaszombat. Győrly Pál. Szűcs László. Rábely Miklós.	Szakolcza. Skarnitzl örökösei.	Szerencs. Simon J.	Ujpest. Kaczander és Fuchs.
Oravicza. Kehrer C. Wunder Károly.	Rózsabegy. Salva Károly.	Szarvas. Sámuel Adolf. Szikes Antal. Sápszky János	Szigetvár. Schlesinger J.	Ujvidék. Fuchs Ágoston. Hirschenhauser és Reitzer. Miletics Szvetozár. Pajevics Arzén. Popovics testvérek. Pavlovics és Jockis.
Orosháza. Veres Lajos. Altstädter M. J.	Rózsnyó. Kovács Mihály.	Szász-Régen. Burghard R. Sebesch Károly.	Szolnok. Bakoss István. Fuchs Lipót. Hay Fülöp. Szolnoki Híradó.	Ungvár. Fésűs József. Gellisz Miksa. »Kelecs« nyomdája. Székely és Illés.
Ó-Becse. Löwy Lajos.	Salgó-Tarján. Fiedler A.	Szász-Sebes. Stegmann J. Winkler Vilmos.	Szombathely. Bertalanffy J. Gábriel A. Kramer M. Seiler H. özvegye.	Ujverbász. Berkovics Márk főkönyomdája.
Ó-Kanizsa. Schwarz A.	Sárvár. Jakoby Balint.	Szászváros. Fuhrmann R. »Minerva« nyomda.	Tapolcza. Löwy B.	Vác. Mayer Sándor.
Ó-Orsova. Handl József. Orsovai könyvny. részvt.	S.-A.-Ujhely. »Zemplén« nyomdája. Löwy Adolf. Landesmann és társa.	Szatmár-Németi. Molnár János. Löwy Lajosné. »Pázmány« könyvnyomda. »Szabadsajtó« nyomdája.	Tata. Engländer Jakab. Kopasz J. özvegye.	Vág-Ujhely. Horovitz Adólf.
Paks. Rosenbaum Márk.	Sárospatak. Ev. ref. főisk. nyomdája.	Szeged. Bába Sándor. Endrényi Lajos. Engel Adolf. Várnai Lipót.	Temesvár. Csanádmezei nyomda. Délmagyarországi szövetségeli nyomda. Freund Gyula. Magyar Testvérek. Stéger Ernő. »Posauna« nyomdája. Uhrmann Henrik. Veres Samu. Weisz J. Stern Gusztáv.	Versecz. Wentl és Veronits. Kirschner J. özvegye. Kassanovits M. Függer Ida.
Pancsova. Jovanovics Testvérek. Kozanics és Popovics. Wittigschlager C.	Segesvár. Jördens Testvérek. Horeth Frigyes.	Szeghalom. Ifj. Kiss Ferencz.	Tisza-Füred. Löw Samu.	Veszprém. Krausz A. Fia. »Petőfi« nyomda.
Pápa. Goldberg Gyula. Nobel Armin. Reform. főisk. nyomda.	Selmeczbánya. Jürges A. özvegye.	Szegzárd. Báter János. Ujfalussy Lajos.	Tolna. Selly József.	Zala-Egerszeg. Tahy Róza. Breisach Samu.
Pécs. Engel Lajos. Lyceumi nyomda. Taizs József. Taizs Mihály.	Sepsi-Szt.-György. »Jókai« részv.-nyomda.	Székelyhid. Kohn Sámuel.	Tolna-Szántó. Szabó Miklós.	Zilah. Seres Samu.
Pécska. Ruber István.	Siklós. Löwy Miksa. Harangozó és Pandurovits.	Székely-Údvarhely. Becsek D.	Tolna-T-mási. Jeruzsálem Ede.	Zólyom. Nádossy G.
Perjámos. Pirkmayer K.	Simontornya. Jeruzsálem E.	Székelyvár. Márián Gy. »Pannonia« nyomdatárs. (Kalmán Gyula.) Singer E. Szammer Imre. Szammer Kálmán. »Székesfeh. és Vidéke« ny. Kaufmann Fani.	Topolya. Schwarz M.	Zombor. Bittermann A. Muzsik A. Obláth R.
Pozsony. Alkalay Adolf. Angermayer K. Bick Ábrahám. Breg János. Freistadt B. utóda. Grünfeld Lipót. Stampfel, Éder és társa. »Westungarischer Grenzboten« nyomdája. Wigand K. F.	Sopron. Breiner G. és fia. Litfass Károly. Romwalter K. és Fia. Rónai Frigyes.	Szentes. Jambor Tivadar. Sima Ferencz. Stark Nándor (zárva). »Szentes és Vidéke« nyomdája.	Torda. Pollak Móricz.	Zsombolya. Kaufmann F.
Putnok. Gaertner Ignác.	Stájerlak. Rose V.	Szenicz. Beőo János és Tsa.	Török-Szt.-Miklós. Fuchs Jakab.	Zsolna. Áldori Manó.

HORVÁT- ÉS SZLAVONORSZÁGBAN.

Belovár. Fleischmann F.	Illók. Wortmann A.	Petrinja. Pirnat A.	Varasd. Platzer J. és fia. Stüller J. B.	Fischer F. Granitz Ignác. Hühn Gyula. Kralj Gy. Kugli és Deutsch. Scholz és Kralj. »Národne Novine« ny.
Broód. Schuhmann H.	Kaproncza. Lostinčer.	Pozsega. Klein Lipót.	Vinkovce. Trumić Szilárd.	Zengg. Luster Henrik.
Buccari. Desselbrunner R.	Karlócza. Pavlovics K.	Ruma. Wagner J.	Virovitica. Habianec A.	Zimony. Grabovačky M. Sopron J. C. Baics S.
Diakovár. Egyházmegyei nyomda.	Károlyváros. Hauptfeld K. Pretner J. N.	Sziszek. Fanto Adolf. Jünker H.	Vukovár. Jancsik E. Kiefer N.	Zsid. Maukovics P.
Eszék. Laubner Károly. Pfeiffer Gyula. Schaffer Alajos.	Kőrös. Neuberg Gusztáv.	Susak. Lukanovics N.	Zágráb. Albrecht K. Brusina Antal. Részvény-nyomda.	
Gospic. Zsuppan M.	Mitrovicza. Trumić K. Trumić M.	Uj-Gradiska. Schiebel A.		

A könyvnyomdász- és betűöntő-segédék egyletei.

Magyarország.

Magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Egyeszy Géza; számvivő Steiner Adolf. Egyleti helyiség: Budapest, VIII., Stáhy-utca 1. Az egylet a központon kívül a következő kerületekre oszlik: **Arad:** Elnök: Kiss Gyula; pénztárnok: Lövey Nándor. **Brassó:** Elnök: Goldschmidt Viktor; pénztárnok: Merkl János. **Debreczen:** Elnök: Vértesi Arnold; pénztárnok: Török Ferencz. **Győr:** Elnök: Nagy Kálmán; pénztárnok: Fekete Ferencz. **Kassa:** Eln.: Rósa Vikt.; pénztárn.: Nagy Sándor. **Kolozsvár:** Elnök: Ajtai K. Albert; pénztárnok: Gombos Ferencz. **Nagy-Várad:** Elnök: Lang József; pénztárnok: Bonczé Tivadár. **Pécs:** Elnök: Taizs József; pénztárnok: Rovatsék J. **Pozsony:** Elnök: Kalcisz J.; pénztárnok: Dirmeier Nándor. **Szeged:** Elnök: Várnai L.; pénztárnok: Popovics Bazil. **Temesvár:** Elnök: Freta János; pénztárnok: Mangold Sándor.

Szaktárs-körök a fővárosban.

Könyvnyomdászok Szakköre.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomda-részvény-társaság).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők jótékonyági köre.

Elnök: Concha Károly (Hornyanzky V. könyvnyomdája, V., Arany János-utca 1).

Budapesti gépmesterek és nyomók köre.

Elnök: Hoffmann Kelemen (Hungária-nyomda, V., váci-körút 34. sz.)

Budapesti hírlapszedők köre.

Elnök: Sitte József (Pester Lloyd nyomdája).

Budapesti betűöntők köre.

Elnök: Feldmann I. Pál (Fischer és Mika betűöntődéje).

Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők hitel-szövetkezete.

Aelnök: Schwind Béla (Pester Lloyd nyomdája).

»Ébredés«-dalkör.

Elnök: Tanay József (Pesti könyvnyomda-részvénytárs.)

»Typographia«-dalkör.

Elnök: Galateo Béla (Allamnyomda).

A nagyszombeni könyvnyomdászok egylete.

Elnök: Binder Lajos (Mészáros-utca 47).

Horvát- és Szlavonország.

A horvát-szlavóniai könyvnyomdászok egylete. (Hrvatsko tipografsko društvo za Hrvatsku i Slavoniju). Elnök: Timot István (Részvénytársaság), Zágrábban.

Ausztria.

Alsó-Ausztria. Az alsó-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Kaspar Ferencz. Egyleti helyiség: Bécs, VII., Zieglergasse 25.

Bukovina. A bukovinai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Witiuk János, Czernowitz, az Eckhardt-féle nyomdában.

Csehország. A csehországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. »Typografická Beseda«. Elnök: Krunert Károly. Egyleti helyiség: Prága, Smečkgasse 26.

Felső-Ausztria. A felső-asztriai könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Herzog János (Wimmer-féle könyvnyomda). Linzben.

Gácsország. Galicziai könyvnyomdász-egyesület. (Towarzystwa drukarzy), »Sila« (Erő), Krakóban. — Könyvnyomdász- és kőrajzoló-egylet (Towarzystwo drukarzy i litografów) »Ognisko« Krakóban. Mindkét egyletnek elnöke: Szyjowski András, I. egyesületi nyomda. Egyleti helyiség: Ringplatz 12, III.

Karintia. A karintiai könyvnyomdászok, kőrajzolók és könyvnyomók egylete. Az egylet elnöke: Pressien Ferencz (Bertsching-er-féle nyomda), Klagenfurtban.

Krajna. A krajnai könyvnyomdászok, kőrajzolók és könyvnyomók egylete. (Društvo tiskarjev, kamnopicov in kamnotiskarjev na Kranjskem.) Elnök: Breskvar L. (Blasnik-féle könyvnyomda), Laibachban.

Morvaország. A morvaországi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Klima Károly, Thalgaſſe 5, Brünnben.

Salzburg. A salzburgi könyvnyomdászok betegsegélyző-egylete. Elnök: Reyer Ferencz (Kiesel-féle könyvnyomda), Salzburgban. — A salzburgi könyvnyomdászok önképző-egylete. Elnök: Pelikán János (Pustet-féle könyvnyomda), Salzburgban.

Stájerország. A stájerországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyező-egylete. Elnök: Polheim Károly (Withalm-féle könyvnyomda), Grácban.

Szilézia. A sziléziai könyv- s könyvnyomdászok és rajzolók egylete. Székhely: Troppau. Elnök: Dlabaczek Károly, Salzgaſſe 31. I.

Tirol és Vorarlberg. A tirol és vorarlbergi könyvnyomdászok és betűöntők egylete. Elnök: Zemmer József (Rauch-féle könyvnyomda), Innsbruckban.

Európa többi országai.

Belgium. Fédération typographique. (Belgischen Bockdrokkersbond.). Elnök: Fleurmann L.

Bulgária. A bulgáriai könyvnyomdászok egylete. (Bulgarsko Typografsko društvo.) Elnök: Colakov Tódor, »Državen Vestnik« kiadóhivatala, Szófiában.

Dánia. Typografiske Forening i København. Elnök: Peterson V., Bordings Bogtrykkeri, Nybrogade 12, Kopenhága. — Dansk typografisk Forening. Elnök: Rasmussen H. F. (a »Kolding Folkeblad« nyomdája), Kolding (Jütland).

Franciaország. Fédération française des travailleurs du livre. A központi bizottság székhelye: Páris, 15, Rue de Savoie. Állandó elnök nincs.

Luxembourg. Luxembourgi nyomdász-egylet. (Société typographique luxembourgeoise.) Eln.: Bous Gusztáv, St.-Paulus-nyomda.

Németország. A német könyvnyomdászok segélyegylete. Elnök: Döblin Emil, Solmsstrasse 31., III., Berlin SW. — Elzász-Lotharingia könyvnyomdászainak és betűöntőinek segélyegylete. Elnök: Hans Fr., Blygonsstrasse 24, II., Strassburg-Neudorf.

Norvégia. Norsk Centralforening for Bogtrykkere. Elnök: Schulze F. P., »Dagbladet« nyomdája Kristianiában.

Olaszország. Associazione fra gli operai tipografici italiani per l'introduzione e l'osservanza della tariffa. Elnök: Sgr. Angelo Carugati, tipografia Operaira, Corso Vittorio Emanuele 12—16; egyleti helyiség via Rovello 1, Milánóban.

Oroszország. Nyomdásztársaság Rigában. A levelek Wagner Józsefhez, Häcker-féle nyomda, ezimzendők.

Románia. »Gutenberg«, a nyomdai munkások általános, kölcsönös segélyező-egylete. (Societate generala de ajutor reciproc a lucratorilor tipografici din România.) Elnök: Nicolae Jonescu, Socecu-könyvnyomda, Strada Berzii 136, Bukarest.

Svájcs. Svájci nyomdász-szövetkezet. Központi elnök: Frank-Lyman Jean Fluntern-Zürichben. — Société fédérative des typographes de la Suisse romande. Központi elnök: Ott Károly, a »National« nyomdájában Chaux-de-Fonds-ban.

Svédország. Svenska Typograförbundet. (Svéd nyomdász-egyesület). Elnök: G. Edin, »Aftonbladet« Stockholmban.

Szerbia. Szerb nyomdászok egylete. (Druzina tipografskih radnika u Srbiji.) Elnök: Milan J. Ilić, Belgrádban.

A többi egyletek vagy egyáltalán nem, vagy csak részben állnak velünk kölcsönösségben.